

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

juni 2018

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Definitie van kindermishandeling	3
Houder: Degene aan wie een onderneming als bedoeld in de Handelsregisterwet 2007 toebehoort en die met die onderneming een kindercentrum, gastouderbureau of een peuterspeelzaal exploiteert.....	4
De verschillende vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld.....	4
Verdeling verantwoordelijkheden.....	6
Algemene toelichting	7
Stappenschema 1 – bij het kind thuis -	8
Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.....	8
<i>Toelichting bij stappenschema 1:</i>	9
Stappenschema 2:	14
Er is een vermoeden dat een kind in het gastgezin wordt mishandeld	14
<i>Toelichting bij stappenschema 2</i>	15
Stappenschema 3:	19
Route bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.....	19
<i>Toelichting bij stappenschema 3</i>	20
Stappenschema 4:	23
Een bemiddelingsmedewerker krijgt een vermoeden van kindermishandeling tijdens een intakegesprek met een aan-komend gast- of vraagouder.	23
<i>Toelichting bij stappenschema 4:</i>	20
Beroepsgeheim, meldrecht en registratie	26
Inhoud en doel van het beroepsgeheim.....	26
Paradox van de geheimhoudingsplicht	26
Wettelijk meldrecht.....	27
Wettelijke meldplicht.....	27
Registratie	27
Bijlage 1	30
Signalenlijst kindermishandeling 0-4-jarigen	30
Bijlage 2	35
Signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen.....	35
Bijlage 3	40
Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een collega.....	40
Bijlage 4	42
Observatielijst	42
Bijlage 5	45
Samenwerking met andere organisaties	45
Bijlage 6	48
Sociale kaart Parento Gastouderbureau	48
Bijlage 7	50
Boeken over kindermishandeling Achtergrondinformatie.....	50
Bijlage 8	54
Verantwoordelijkheden in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat.....	54

Inleiding

De meldcode is een stappenplan waarin wordt aangegeven hoe de professional behoort om te gaan met het signaleren en melden van Huiselijk Geweld en Kindermishandeling ter ondersteuning van zijn/haar besluit om wel/niet te melden. Het is een middel om de weg te wijzen.

Huiselijk geweld en Kindermishandeling zijn geen eenduidige begrippen. Wat iemand kindermishandeling of huiselijk geweld noemt, heeft te maken met eigen normen en waarden, de manier waarop men zelf is opgevoed en de cultuur waarin men leeft. Het is van belang onderscheid te maken tussen kindermishandeling en minder gewenste opvoedingsituaties. Iedere ouder maakt immers weleens fouten, is onredelijk of driftig. Bij kindermishandeling is er echter sprake van structureel, stelselmatig, steeds terugkerend geweld of ontbreken van zorg van de ouder(s) naar zijn/haar kinderen.

Deze meldcode bevat vier verschillende stappenschema's die in verschillende situaties waarin huiselijk geweld of kindermishandeling een rol speelt als model dienen voor welke stappen genomen moeten worden.

Stappenschema 1: Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.
-bij het kind thuis-

Stappenschema 2: De vraagouder, bemiddelingsmedewerker, collega-gastouder heeft een vermoeden dat het kind in het gastgezin wordt mishandeld.
-in het gastgezin-

Stappenschema 3: Route bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.
-kinderen onderling-

Stappenschema 4: De bemiddelingsmedewerker krijgt een vermoeden van kindermishandeling tijdens een intakegesprek met een aankomend gast- of vraagouder.
-vermoeden tijdens kennismakingsfase-

Definitie van kindermishandeling

Kindermishandeling is elke vorm van, voor de minderjarige, bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief, opdringen waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. (Bron: Wet op de jeugdzorg, 2005)

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis). De combinatie van kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

Een aantal begrippen in deze meldcode behoeft enige uitleg:

Aandachtsfunctionaris

Een aandachtsfunctionaris (AF) is een contactpersoon binnen de organisatie die deskundig is op het gebied van kindermishandeling/huiselijk geweld en goed op de hoogte is van de meldcode. Het gaat om taken in zowel beleid als ook in de uitvoering. De AF zorgt dat kindermishandeling/huiselijk geweld op de beleidsagenda van het gastouderbureau blijft en volgt de beleidsontwikkelingen. De AF is ook vraagbaak voor gastouders, biedt begeleiding wanneer de meldcode in werking treedt en onderhoudt contacten met externe organisaties. Bij Parento Gastouderbureau is de houder (tevens eigenaar) van het gastouderbureau, tevens bemiddelingsmedewerker en vanaf oktober 2015 tevens erkend Aandachtsfunctionaris van de Meldcode Kindermishandeling. Als Erkend Aandachtsfunctionaris volg je een intensieve basistraining via de LVAK (Landelijk Vakgroep

Aandachtsfunctionaris Kindermishandeling) en daarnaast worden er jaarlijks (verplichte) bijscholingsdagen bijgewoond. Er is ter bevordering van de deskundigheid bij het gastouderbureau en bij de gastouders m.b.t. de Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld daarnaast een samenwerking ontstaan met twee andere erkende aandachtsfunctionarissen van collega-gastouderbureaus in de regio.

Beroepskracht

In deze meldcode wordt soms 'de Beroepskracht' genoemd. Hieronder wordt verstaan: eenieder die vanuit zijn werkzaamheden betrokken is in de gastouderopvang. Dat wil zeggen de houder van het gastouderbureau, de bemiddelingsmedewerker van het gastouderbureau, de gastouder, een stagiair in het gastoudergezin of een vrijwilliger in het gastoudergezin.

Vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs

Een vertrouwensinspecteur is werkzaam bij de Inspectie van het Onderwijs. Hij of zij is inspecteur van een onderwijssector (Primair Onderwijs – Voortgezet Onderwijs – Beroepsonderwijs en Volwassen Educatie) of inspecteur tweedelijns toezicht Kinderopvang en heeft voor een deel van het werk de taak van vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur heeft geheimhoudingsplicht en is bij wet uitgezonderd van het doen van aangifte. Voor de kinderopvang is de vertrouwensinspecteur als deskundige aangewezen door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Een houder van het gastouderbureau is verplicht om bij een vermoeden van een zeden- of geweldsdelict door een gastouder de vertrouwensinspecteur te raadplegen. Voor een gastouder geldt dat deze ook kan Overleggen met de vertrouwensinspecteur, indien melden bij de houder van het gastouderbureau niet mogelijk is. De vertrouwensinspecteur kan de gastouder helpen bij het doen van aangifte, indien de gastouder aanwijzingen heeft dat een houder/collega zich schuldig maakt aan seksueel of ander geweld tegen een kind of als een houder zich niet houdt aan de overleg plicht.

De Kindcheck:

Soms ontstaan er risico's op (ernstige) schade aan kinderen door de situatie waarin hun ouder(s) verkeert (verkeren). Indien de beroepskracht meent dat de ouder in een lichamelijke of geestelijke conditie of in een andere risicovolle omstandigheid verkeert waardoor het risico bestaat op schade voor kinderen waar deze ouder(s) zorg voor draagt, dan dienen de stappen van de Meldcode doorlopen te worden en worden de signalen vastgelegd waarover de twijfels over de veiligheid van de kinderen zijn gerezen (stap 1).

Houder: Degene aan wie een onderneming als bedoeld in de Handelsregisterwet 2007 toebehoort en die met die onderneming een kindercentrum, gastouderbureau of een peuterspeelzaal exploiteert.

De verschillende vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld

Hieronder een opsomming van vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Lichamelijke mishandeling

Ouders verwonden het kind of staan toe dat het kind verwond wordt. (Anders dan ten gevolge van een ongeluk.)

Voorbeelden van lichamelijke mishandeling zijn:

- slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen, verstikken;
- meisjesbesnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsdelen van een meisje (zie ook op de volgende pagina een uitgebreide beschrijving);
- Shaken Baby Syndroom: verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het heftig door elkaar schudden van een baby.

Lichamelijke verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Ouders zijn niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamelijke behoeften. Voorbeelden van lichamelijke verwaarlozing zijn:

- niet zorgen voor voldoende of geschikt eten;
- niet zorgen voor schone, aan de weersomstandigheden aangepaste, passende kleding;
- niet zorgen voor geschikt onderdak;
- niet zorgen voor geschikte medische, tandheelkundige en geestelijke gezondheidszorg;
- niet zorgen voor voldoende hygiëne;
- niet zorgen voor voldoende toezicht.

Psychische mishandeling

Het toebrengen van schade aan de emotionele en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind. Voorbeelden van psychische mishandeling zijn:

- denigreren;
- het kind tot zondebok maken;
- het belasten van een kind met een te grote verantwoordelijkheid;
- eisen stellen waaraan een kind niet kan voldoen;
- het blootstellen van een kind aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag;
- het opsluiten of vastbinden van het kind als middel van straf of controle.

Psychische verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Voorbeelden van psychische verwaarlozing zijn:

- niet zorgen voor voldoende aandacht, respect, genegenheid, liefde en contact;
- niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie;
- niet zorgen voor regelmatige schoolgang, onthouden van onderwijs;
- blootstellen aan huiselijk geweld.

Seksueel misbruik

Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de ouder/verzorger of anderen en/of uit geldelijk gewin.

Voorbeelden van seksueel misbruik zijn:

- aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij geen genitaal contact plaatsvindt (bijvoorbeeld ongepast kussen, strelen van borsten);
- aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij genitaal contact plaatsvindt;
- penetratie door vingers, voorwerpen of penis;
- pornografisch materiaal laten zien of opnemen.

Vrouwelijke genitale verminking (VGV)

Vrouwelijke genitale verminking, ook wel meisjesbesnijdenis genoemd, is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen. De lichtste vorm is een sneetje in de voorhuid van de clitoris. De meest verminkende vorm is de infibulatie of faraonische besnijdenis, waarbij de hele clitoris, de kleine schaamlippen en een deel van de grote schaamlippen verwijderd worden. Na hechting van wat over is van de grote schaamlippen, blijft alleen een kleine opening over voor menstratiebloed en urine.

Vrouwelijke genitale verminking is een traditioneel gebruik dat vooral voorkomt in een aantal Afrikaanse landen. De traditie is daar soms verweven geraakt met het geloof, zowel islamitisch als christelijk. De ingreep vindt meestal plaats bij jonge meisjes, waarbij de exacte leeftijd per land verschillend is.

Alle vormen van vrouwelijke genitale verminking zijn in Nederland strafbaar. Ook inwoners van Nederland die hun dochter in het buitenland laten besnijden plegen een strafbaar feit en kunnen in Nederland worden vervolgd.

Belangrijk: bij een vermoeden van VGV dient door de aandachtsfunctionaris direct contact te worden opgenomen met Veilig Thuis.

Eergerelateerd geweld

Eergerelateerd geweld is geestelijk of lichamelijk geweld dat wordt gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een schending van de eer van een man, vrouw of familie.

Onder eergerelateerd geweld vallen bijvoorbeeld bedreiging met eermoord, aanzetten tot zelfmoord, mishandeling of verminking, verstoting of bedreiging daarmee en uithuwelijking. Eerwraak is de meest extreme vorm omdat het slachtoffer hierbij wordt vermoord.

Belangrijk: bij een vermoeden van gerelateerd geweld dient door de aandachtsfunctionaris direct contact te worden opgenomen met Veilig Thuis of met een persoon of organisatie met specifieke expertise over dit onderwerp zoals het Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd geweld (LECEGG).

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).

Verdeling verantwoordelijkheden

Bij gebruik van dit protocol moet duidelijk zijn wie binnen het gastouderbureau waarvoor verantwoordelijk is.

Verantwoordelijkheden houder van het gastouderbureau/aandachtsfunctionaris:

- Opnemen van de meldcode in het kwaliteitsbeleid van de instelling.
- Kennis hebben van de handelwijze volgens de meldcode.
- Overleggen met en steunen van de gastouder in het handelen volgens de meldcode.
- Zorgdragen voor voldoende deskundigheid bij gastouders over signaleren en omgaan met (vermoedens van) kindermishandeling.
- Eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.

Verantwoordelijkheden van de aandachtsfunctionaris:

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling.
- Overleg plegen met de gastouder die de zorg heeft over een kind.
- Indien nodig overleggen met andere beroepskrachten.
- Kennis hebben van de handelwijze volgens de meldcode.
- Informeren van gast-, vraagouders over dit beleid.
- Vaststellen van taken van een ieder (wie doet wat wanneer).
- Zo nodig contact op nemen met Veilig Thuis voor advies of melding.
- Zo nodig passende hulpverlening inschakelen.
- Waken over de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen.
- Toezien op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin.
- Verslaglegging.
- Afsluiten van de meldcode.
- Evalueren van de genomen stappen.
- Bijhouden van de sociale kaart.

Verantwoordelijkheden van de gastouder:

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling.
- Overleg plegen met de aandachtsfunctionaris bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling.
- Uitvoeren van afspraken die zijn voortgekomen uit het overleg met de aandachtsfunctionaris, zoals observeren of een gesprek met de ouders.

- Bespreken van de resultaten van deze ondernomen stappen met de aandachtsfunctionaris

De houder, aandachtsfunctionaris en de gastouders zijn niet verantwoordelijk voor:

- Vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling.
- Verlenen van professionele hulp aan ouders of kinderen (begeleiding, therapie).

Algemene toelichting

De Meldcode zelf heeft geen meldplicht. Er geldt wel een wettelijke verplichting voor een houder om contact op te nemen met een vertrouwensinspecteur als er op welke wijze dan ook over aanwijzingen zijn dat een beroepskracht een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan en een kind is hiervan het slachtoffer. De meldplicht geldt ook voor een beroepskracht ((collega)gastouder, bemiddelingsmedewerker, vrijwilliger en/of stagiair). Zij zijn verplicht om bij een reëel vermoeden dat een beroepskracht zich schuldig maakt aan een mogelijk geweld- of zedendelict jegens een kind dit meteen te melden bij de houder van het gastouderbureau.

Het is aan de houder (=het bevoegd gezag binnen het gastouderbureau) om te regelen of de houder zelf in contact treedt met de vertrouwensinspecteur.

Melding door een ouder over een gastouder/volwassen huisgenoot

De gastouder werkt alleen en er is geen arbeidsrelatie met het gastouderbureau. Het kan zijn dat er regelmatig, dan wel incidenteel, een volwassen huisgenoot aanwezig is in de woning waar wordt opgevangen. Hoewel de bemiddelingsmedewerker de gastouder begeleidt, komt deze tussen de twee- tot viermaal per jaar in de opvangsetting van de gastouder en is de kans op signalering door daarmee gering. De melding van een vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf zal daarom in de praktijk vooral gedaan worden door de ouder. Indien een ouder aanwijzingen heeft dat een (huisgenoot van) gastouder zelf een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is kan de ouder contact opnemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur zal de ouder adviseren om contact op te nemen met de houder van het gastouderbureau. Hiernaast heeft de ouder de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie.

Melding door een gastouder/ouder over de houder zelf

Indien de gastouder/ ouder aanwijzingen heeft dat de houder zelf een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is dan is de gastouder/ouder verplicht tot het doen van aangifte bij de politie. Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de gastouder/ouder begeleiden bij het doen van aangifte.

Stappenschema 1 – bij het kind thuis - Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

De gastouder (eventueel met behulp van advies en in overleg met het gastouderbureau)

- observeert kinderen en ouders;
- raadpleegt signalenlijst (zie toelichting);
- bespreekt signalen met aandachtsfunctionaris;
- deelt de zorg met ouders;
- registreert.
- doet de Kindcheck

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding

De aandachtsfunctionaris:

- consulteert: - interne en externe collega's
- Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding;
- eventueel andere organisaties;
- bespreekt uitkomsten consultaties met ouders;
- registreert.

Stap 3: Gesprek voeren met de ouder (indien mogelijk met het kind)

De aandachtsfunctionaris:

- deelt de zorg met ouders;
- bespreekt indien mogelijk met het kind;
- registreert.

Stap 4: Wegen aard en ernst van het huiselijk geweld of kindermishandeling en bij twijfel altijd raadplegen van Veilig thuis

De aandachtsfunctionaris:

- weegt het risico, de aard en ernst
- vraagt bij twijfel altijd Veilig Thuis hierover een advies te geven
- registreert.

Stap 5: Hulp organiseren en effecten volgen

De aandachtsfunctionaris:

- bespreekt de zorgen met ouders;
- organiseert hulp door ouders en kind door te verwijzen
- monitort of ouder(s) en kind hulp krijgen;
- volgt het kind;
- registreert.

Stap 5b: Melden en bespreken met ouders

De aandachtsfunctionaris:

- bespreekt de melding vooraf met de ouder (*indien dit geen direct gevaar oplevert*)
- meldt het vermoeden bij Veilig Thuis;
- sluit bij de melding aan bij feiten en gebeurtenissen;
- overlegt met Veilig Thuis over acties na de melding;
- monitort of ouder en kind hulp krijgen;
- volgt het kind;
- registreert.

Toelichting op stappenschema 1: Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling bij het kind thuis

Stap 1: In kaart brengen van signalen

De gastouder brengt de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of juist ontkrachten in kaart en legt deze vast. De gastouder legt ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Bij vroegsignalering worden signalen gezien die duiden op een zorgelijke of mogelijk bedreigde ontwikkeling. Zelden zullen deze signalen direct duidelijkheid geven over de oorzaak zoals huiselijk geweld of kindermishandeling. Het is daarom verstandig uit te gaan van de signalen die de beroepskracht bij het kind of in de interactie tussen ouder en kind waarneemt. Bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling kan gebruik gemaakt worden van de signalenlijsten (bijlage 1 en 2) en de observatielijst (bijlage 4).

Het is gebruikelijk om in deze fase in gesprek te gaan met de ouder tijdens haal- en brengmomenten, tijdens een tienminutengesprek of op een ander gepland moment. Hierbij gaat het vooral om het benoemen van feitelijkheden en zaken die opvallen. Daarnaast kan het kind tijdens de opvang geobserveerd worden, evenals de ouder tijdens contactmomenten met het kind.

Alle signalen dienen te worden verzameld waardoor het duidelijker wordt welke zorgen er zijn en of deze zorgen gegrond zijn. De gastouder vraagt de aandachtsfunctionaris om te helpen bij het onderbouwen van de signalen.

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd. Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen worden ondertekend. Er wordt hiervoor een kinddossier aangelegd dat in een gesloten kast (met slot) of digitaal in dossier systeem (met wachtwoord) wordt bewaard. Dit vanwege de privacygevoelige gegevens die worden verzameld.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding

De gastouder bespreekt de signalen met de aandachtsfunctionaris. Het wordt aanbevolen om Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding te raadplegen. Dit is een taak voor de aandachtsfunctionaris.

Consultatie is mogelijk met collega (erkende) aandachtsfunctionarissen. Extern is consult mogelijk met de jeugdverpleegkundige of jeugdarts van het consultatiebureau of de GGD. Tevens kan gebruik worden gemaakt van samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Consult bij Veilig Thuis of deskundige op het gebied van letselduiding

Indien de aandachtsfunctionaris ook maar enige twijfel heeft over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij het kind, kan advies worden gevraagd bij Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding. Veilig Thuis kan een eerste weging maken of het terecht is dat er zorgen zijn over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig thuis kan betrokken worden als er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij ouders c.q. meerderjarige huisgenoten betrokken zijn. Een deskundige op het gebied van letselduiding kan worden ingezet ter duiding van letsels waarbij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling speelt. Zorgvuldig handelen vereist dat de aandachtsfunctionaris bij elk vermoeden nagaat of hij advies vraagt bij Veilig Thuis of een

deskundige op het gebied van letselduiding.

Belangrijk: Door de ouder continu te betrekken en in overleg te treden, is de kans groter dat de ouder gemotiveerd is om de situatie te verbeteren en/of hulp te aanvaarden. Om het kind 'open' (niet anoniem) te bespreken bij Veilig Thuis en met andere externe deskundigen is toestemming van de ouder vereist. Indien de aandachtsfunctionaris in het contact transparant en integer is, is de kans groot dat over deze zaken een open gesprek mogelijk is. In de meeste gevallen wordt toestemming door de ouder gegeven. Gespreksvaardigheid om in gesprek te gaan over zorgen en het vragen om toestemming van de ouder is een specifieke deskundigheid en kan door middel van scholing worden aangeleerd. Ook kan de aandachtsfunctionaris advies krijgen van Veilig Thuis over het in gesprek gaan met de ouder.

Indien de ouder weigert, is dit een zorgelijk signaal en moet het worden meegenomen in de weging (stap 4). Het kind kan overigens anoniem worden besproken wanneer de ouder geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient niet de voorkeur vanwege de eventuele vervolgacties.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat het kind of een gezinslid onmiddellijk moet worden beschermd, kan meteen contact worden opgenomen met Veilig Thuis. Veilig Thuis maakt dan een inschatting van de ernst van de situatie. Voor noodsituaties is Veilig Thuis 24 uur per dag bereikbaar. In zeer ernstig dreigende situaties kan Veilig Thuis een melding overdragen aan de Raad voor de Kinderbescherming. Bijvoorbeeld als een kind met verwondingen naar het ziekenhuis moet en de ouders willen het niet meegeven of weghalen uit het ziekenhuis. In een dergelijke situatie kan er heel snel een voorlopige ondertoezichtstelling worden gevraagd zodat de ouders (tijdelijk) het gezag niet hebben over hun kind.

In noodsituaties kan overigens ook contact gezocht worden met de crisisdienst van De Jeugd- en Gezinsbeschermers en/of de politie gevraagd worden om hulp te bieden. In deze meldcode bevindt zich een algemeen overzicht van instanties en organisaties waar de beroepskracht terecht kan voor ondersteuning en advies (bijlage 5) en een sociale kaart met websites en adressen (bijlage 6).

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stap 3: Gesprek met de ouder (en indien mogelijk met het kind)

De aandachtsfunctionaris bespreekt de signalen met de ouders, en indien mogelijk met het kind (eventueel samen met de gastouder). Het gastouderbureau kan er echter ook voor kiezen dat het gesprek door de gastouder wordt gevoerd, eventueel samen met de aandachtsfunctionaris. In die gevallen wordt het gesprek altijd voorbereid met de aandachtsfunctionaris. Ook kan tijdens de voorbereiding ondersteuning worden gevraagd aan Veilig Thuis.

Voor het gesprek met de ouders (en eventueel het kind) worden de volgende stappen gevolgd:

1. Leg de ouders (en eventueel het kind) het doel uit van het gesprek;
2. Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan, geef daarbij geen waardeoordeel of eigen interpretatie;
3. Nodig de ouders uit om een reactie hierop te geven;
4. Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen er is gezien, gehoord en/of waargenomen;
5. Leg het gesprek vast en laat het indien mogelijk ondertekenen door alle betrokkenen.

In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van hun kind, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de ouders expliciet uit tot het geven van hun mening en vraag door over kindgerelateerde onderwerpen in de thuisituatie. Herkent de ouder de situatie? Hoe gedraagt het kind zich thuis? Hoe reageren de ouders daarop? Hoe gaat het

opvoeden thuis? Hoe reageert het kind hierop? Hoe is de ontwikkeling van het kind tot nu toe verlopen? Wat vinden de ouders daarvan? Hoe ervaren de ouders de opvoeding en hun rol als ouders?

Indien de ouders de zorgen herkennen, kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Ouders moeten vaak eerst gemotiveerd worden zodat de zorgen over hun kind gedeeld kunnen worden. Het helpt dan om ouders meer informatie te geven over de ontwikkeling van het kind en de effecten voor het kind in de huidige situatie. Pas als ouders niet te motiveren zijn en de zorgen blijven ontkennen is het raadzaam Veilig Thuis om advies te vragen en een melding te overwegen. Veilig Thuis kan betrokken worden als er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij ouders c.q. meerderjarige huisgenoten betrokken zijn.

Indien besloten wordt om ook met het kind zelf te spreken, is het van belang dat het kind zich veilig genoeg voelt om het gesprek te voeren. Maak hierbij de afweging of het in het belang van het kind zelf is om dit gesprek te voeren. Hierover kan ook advies worden gevraagd aan Veilig Thuis. Beloof tijdens een dergelijk gesprek nooit geheimhouding, maar geef wel aan dat de signalen serieus afgewogen zullen worden. Belangrijk is ook dat het kind niet wordt ondervraagd, maar dat het kind met name de ruimte wordt gegeven om zijn verhaal te vertellen.

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stap 4: Weeg aard en ernst van het huiselijk geweld of kindermishandeling en bij twijfel altijd raadplegen van Veilig Thuis

De aandachtsfunctionaris weegt op basis van de signalen, van het (extern) ingewonnen advies en van het gesprek met de ouders het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen. Ook moet er altijd overwogen worden of er naar de politie moet worden gegaan. Tenslotte zijn kindermishandeling en huiselijk geweld strafbare feiten.

Voor de weging is het van belang dat de aandachtsfunctionaris in het dossier de signalen, de gesprekken en de stappen beschrijft en vastlegt die al gezet zijn. Daarnaast zijn voor de weging de volgende factoren van belang:

- *de leeftijd van het slachtoffer;*
- *de aard van het geweld;*
- *de mate van afhankelijkheid;*
- *de duur van het geweld;*
- *de verwachting over de schade die wordt aangericht;*
- *de mate van isolement waarin het geweld zich afspeelt.*

Een weging is altijd persoonlijk, er zijn geen vaste richtlijnen voor. Omdat elke situatie uniek is, is hier geen standaard voor. Wanneer twijfel blijft bestaan over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling, is het verplicht om Veilig Thuis te raadplegen.

Veilig Thuis kan helpen een risicotaxatie uit te voeren en kan helpen te bepalen of het verstandig is zelf hulp te organiseren of een melding te doen. Dit is ook van toepassing als het om mogelijk eengerelateerd geweld gaat. Zo mogelijk kan ook het Landelijk Expertise Centrum Eengerelateerd Geweld (LEC EGG) van de politie om advies worden gevraagd.

In bijlage 6 staat een algemeen overzicht van websites en adressen van instanties en organisaties waar de beroepskracht terecht kan voor ondersteuning en advies.

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen

Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan dient de aandachtfunctionaris de volgende stappen te ondernemen:

- *bespreek dit* met de ouders;
- *organiseer* dan de noodzakelijke hulp *
- *volg* de effecten van deze hulp en
- *doe* alsnog een *melding* als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

* o.a. het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) kan hierbij worden geraadpleegd en hierin adviseren.

De aandachtfunctionaris bespreekt met de ouders de uitkomst van de bespreking met het CJG. Met de ouders kan gesproken worden over verder te nemen stappen voor hulpverlening voor het kind en/of de ouders. Hierbij is het belangrijk om informatie te geven over de hulpverlenende instanties en of er hiervoor een indicatie nodig is van bijvoorbeeld de Jeugd- en Gezinsbeschermers of de gemeente. De ouders kunnen op deze manier worden doorverwezen. Belangrijk is om bij de ouders en de instantie te informeren of zij ook daadwerkelijk naar de verwijzende instantie zijn gegaan. Leg de gesprekken vast en laat indien mogelijk ouders het gespreksverslag ondertekenen.

Indien er voor een van de voorgaande stappen ondersteuning nodig is, dan kan dit gevraagd worden bij Veilig Thuis of het CJG. Het gastouderbureau kan met de gastouders afspraken maken over de begeleidings- en zorgbehoeften van het kind. Deze besproken punten worden vastgelegd en met de ouders besproken. Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stap 5b: Melden en bespreken met ouders

Kan het kind of kunnen de ouders *niet voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling beschermd worden, of *is er twijfel* of het gastouderbureau hiertegen voldoende bescherming kan bieden, dan dient de aandachtfunctionaris de volgende stappen te ondernemen:

- *meld* het vermoeden bij Veilig Thuis en;
- *sluit* bij de melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die gemeld wordt (ook) van anderen afkomstig is;
- *overleg* bij de melding met Veilig Thuis wat er *na* de melding, binnen de grenzen van de gebruikelijke werkzaamheden, *gedaan kan worden om* het kind, de ouders en mogelijke gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen;
- *Monitor hierbij of ouder en kind hulp krijgen;*
- **Registreer.**

Belangrijk:

1. *Bespreek* de melding vooraf met de ouders. Leg uit waarom het gastouderbureau van plan is deze melding te gaan doen en wat het doel daarvan is. Blijf in het gesprek bij de feiten en constatering en voorkom interpretaties of waardeoordelen.
2. *Vraag* de ouders uitdrukkelijk om een reactie;
3. In geval van bezwaren van de ouders, *overleg* op welke wijze er tegemoet kan worden gekomen aan deze bezwaren en leg dit in het document vast;

4. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinsleden te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in alle afwegingen de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinsleden door het doen van een melding daartegen te beschermen;
5. Doe een melding indien naar het oordeel van het gastouderbureau de bescherming van de ouder of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van contacten met de ouders over de melding kan worden afgezien:

- als de veiligheid van het kind, één van de ouders, die van de beroepskracht of gastouder zelf, en/of die van een ander in het geding is; of
- als er goede redenen zijn om te veronderstellen dat de ouders daardoor het contact met het gastouderbureau of de gastouder zal verbreken.

Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, is het van belang opnieuw contact op te nemen met Veilig Thuis en eventueel opnieuw een melding te doen. Veilig Thuis adviseert, indien nodig, meerdere keren contact op te nemen indien er onvoldoende verbetering of verslechtering te zien is.

Inspanningen na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als het gastouderbureau een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de aandachtfunctionaris in het contact met Veilig Thuis ook bespreekt wat hij/zij zelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening kan doen om het kind of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Dit is uitdrukkelijk in stap 5 bij de melding opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokkenheid van de beroepskracht bij het kind en ouders en mogelijke gezinsleden na de melding niet ophoudt. Van hem wordt verwacht dat hij, naar de mate van zijn mogelijkheden, het kind blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen. Veilig Thuis houdt degene die de melding heeft gedaan op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

Wanneer er sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling in de thuissituatie van één van de kinderen van een gastouder kan dit ook impact hebben op ouders, beroepskrachten en andere kinderen. Het is belangrijk dat het betreffende gastouderbureau hier aandacht aan besteedt.

Interne evaluatie

Het is belangrijk dat de toepassing van de meldcode systematisch geëvalueerd blijft worden. Dit neemt de aandachtfunctionaris op zich. Aangeraden wordt dat de uitvoering van de evaluatie door een ander wordt gedaan dan degene die actief binnen het proces zelf is geweest.

Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.

Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de houder op een centraal punt bewaard. De gegevens worden geregistreerd en bewaard om bijvoorbeeld in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen het gastouderbureau voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stappenschema 2:

Er is een vermoeden dat een kind in het gastgezin wordt mishandeld

Stap 1: De vraagouder/collega gastouder heeft een vermoeden

- De vraagouder/collega neemt contact op met de bemiddelingsmedewerker
- De bemiddelingsmedewerker legt samen met de vraagouder/collega de signalen vast met behulp van de signalenlijst.
- De bemiddelingsmedewerker is in deze organisatie tevens aandachtsfunctionaris en deze is dus direct op de hoogte.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur

De aandachtsfunctionaris/houder:

- Moet direct contact leggen met een vertrouwensinspecteur (overlegplicht) indien hij/zij aanwijzingen heeft dat een gastouder een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan jegens een kind.
- Krijgt advies van de vertrouwensinspecteur over al dan niet doen van aangifte.
- Registreert.

Stap 3: Aangifte doen

De aandachtsfunctionaris/houder:

- Is verplicht bij redelijk vermoeden aangifte te doen bij de politie (aangifteplicht);
- Stelt de gastouder in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief;
- Legt een draaiboek aan;
- Raadpleegt Veilig Thuis en /of GGD;
- Regelt ondersteuning van kind en ouders;
- Volgt het ingestelde onderzoek van de politie;
- Registreert.

Stap 4: De houder:

- Rehabiliteert (herstelt de gastouder in ere);
- Geeft een waarschuwing af;
- Neemt maatregelen;
- Registreert.

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren

De houder/aandachtsfunctionaris:

- Biedt nazorg aan ouders en kinderen;
- Biedt nazorg aan beroepskrachten;
- Organiseert informatieavonden voor betrokken ouders;
- Verwijst door naar externe hulp;
- Evalueert de procedures;
- Registreert.

Toelichting bij stappenschema 2: Route bij een vermoeden dat een kind in het gastgezin wordt mishandeld

Stap 1A: Signaleren

De vraagouder of bemiddelingsmedewerker heeft een vermoeden of een signaal opgevangen of een ander laat doorschemeren dat er iets niet goed zit in de relatie tussen het kind en een gastouder aangesloten bij het gastouderbureau. Onder collega wordt verstaan: een houder, gastouder, huisgenoot van een gastouder, stagiair of vrijwilliger.

Niet in alle gevallen waarin beroepskrachten menen dat er niet goed met kinderen wordt omgegaan door een collega, is er sprake van een mogelijk geweld- of zedendelict. Desondanks mag niet aan deze signalen voorbij worden gegaan en zal onderzocht moeten worden wat er bij het kind wordt gesignaleerd.

Vermoedens zijn er in uiteenlopende gradaties. Als de beroepskracht of bemiddelingsmedewerker zich met een dergelijk vermoeden (over een collega) geconfronteerd ziet, moeten de volgende acties ondernomen worden:

- Raadpleeg de signalenlijsten in bijlage 1, 2 en 3;
- Registreer dat wat is waargenomen;
- Leg het signaal direct neer bij de houder (stap 1B van deze route).

Van belang is om betreffende signalen goed te registreren en te beschrijven.

Stap 1B: Direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij houder

Wanneer een beroepskracht vermoedt dat een collega binnen het gastouderbureau zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet de beroepskracht dit direct melden bij de houder. In het stappenplan wordt er van uitgegaan dat een beroepskracht een mogelijk vermoeden van kindermishandeling door een collega direct meldt bij de houder. In de praktijk kunnen ook de volgende personen deze melding van vermoeden van kindermishandeling door een collega doen:

a. Melding door het kind

Als de melding van een geweld- of zedendelict afkomstig is van een kind, is opvang en steun voor het kind het eerste aandachtspunt. De beroepskracht bij wie het slachtoffer de klacht meldt, is verplicht dit meteen te melden bij de houder. Deze laat weten discreet te zullen handelen, maar belooft geen geheimhouding aan het kind. De houder treedt direct (onverwijld) in contact met een vertrouwensinspecteur (zie stap 2 van deze route) Naast Veilig Thuis worden zo nodig anderen ingeschakeld voor hulp. De ouders van het betrokken kind worden geïnformeerd. Aan de ouders wordt eveneens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is uitgangspunt van dit handelen.

b. Melding door de ouder

Als de melding van de ouders komt, zal deze melding altijd serieus genomen worden. Feiten en constatering zullen bij ouders nagevraagd worden. De beroepskracht geeft de melding direct (onverwijld) door aan de houder. De houder treedt direct in overleg met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs (stap 2 van deze route).

De ouder kan bij een redelijk vermoeden ook zelf contact opnemen met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

c. Melding door derden

Als de melding van derden komt, dient uitgezocht te worden over welke informatie deze persoon/ personen precies beschikt/beschikken en waar deze informatie op is gebaseerd. De beroepskracht geeft de melding onverwijld door aan de houder. De houder is verplicht om in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs (zie stap 2 van deze route).

Melding over de houder

Een bijzondere situatie betreft het geval dat de melding het gedrag van de houder zelf betreft. Het gaat hierbij immers om de situatie waarin het niet meer mogelijk is om hogerop melding te doen. In dat geval is de constaterende beroepskracht verplicht om aangifte te doen bij de politie. De beroepskracht kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de beroepskracht vervolgens begeleiden bij het doen van aangifte. Deze stap dient zorgvuldig geregistreerd te worden door de beroepskracht.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur

De houder is verplicht om direct in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

De vertrouwensinspecteur gaat samen met de houder na of er een redelijk vermoeden bestaat en adviseert de houder over aangifte.

Wanneer er geen sprake is van een redelijk vermoeden, is nader onderzoek redelijkerwijs niet aan de orde. De houder zal in gesprek gaan met betrokkenen om de mogelijk verstoorde werkhouding te herstellen. Indien de uitkomst is dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een gewelds- of zedendelict dan heeft de houder een aangifteplicht. De kinderen worden dan direct afgeschermd van de betrokken beroepskracht door deze op non-actief te stellen of te schorsen. De houder deelt dit mee aan alle betrokkenen. Zie hiervoor ook de volgende stap in deze route.

De houder is verantwoordelijk voor de registratie in deze stap.

Aangifteplicht voor houder

Indien de houder aangifte doet, treedt de vertrouwensinspecteur terug.

Indien de houder weigert om aangifte te doen terwijl de vertrouwensinspecteur concludeert dat er een redelijk vermoeden bestaat, geldt de volgende escalatieladder:

1. Coördinator vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs probeert de houder te overreden;
2. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs probeert de houder te overreden;
3. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs legt contact met de burgemeester (het college van B&W) van de betreffende gemeente;
4. De burgemeester zal de (zeden) politie inschakelen dan wel andere activiteiten vanuit zijn bevoegdheden initiëren.

Stap 3: Aangifte doen

Indien na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een geweld- of zedendelict, dan heeft de houder een meldplicht.

Als deze stap wordt gezet, is er vanzelfsprekend nog steeds geen sprake van 'schuld' van de beroepskracht over wie het vermoeden is geuit: 'beschuldigd' staat niet gelijk aan schuldig.

In geval van een reëel vermoeden neemt de houder, naast het doen van aangifte, de volgende maatregelen:

- a. Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief
- b. Het aanleggen van een draaiboek;
- c. Raadplegen Veilig Thuis en/of lokale GGD;
- d. Het regelen van opvang van kind(eren) en ouders.

a. Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief

In geval van een reëel vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf, wordt de betreffende betrokken persoon in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief

gesteld.

In het geval dat het een gastouder betreft, is meestal geen sprake van een arbeidsrelatie tussen gastouder en gastouderbureau.

De houder dient, omdat het een vermoeden betreft, maatregelen te treffen die er voor zorgen dat de betreffende gastouder gedurende het onderzoek geen kinderen opvangt. Daarnaast dienen de maatregelen zodanig te zijn dat een gastouder eveneens gerehabiliteerd kan worden indien uit het onderzoek van de politie blijkt dat de vermoedens niet juist zijn. Ook is het van belang mee te nemen dat een gastouder bij meerdere gastouderbureaus kan zijn ingeschreven, zodat deze hiervan op de hoogte kunnen worden gesteld.

Bovenstaand geldt ook voor een vrijwilliger/stagiair binnen de gastouderopvang.

b. Draaiboek aanleggen

De houder draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en legt een draaiboek aan.

c. Raadplegen Veilig thuis en/of GGD

Veilig Thuis kan het gastouderbureau adviseren en ondersteuning bieden. Ook de GGD kan worden geraadpleegd. Voor adressen van de lokale GGD zie de sociale kaart in deze meldcode.

d. Het regelen van opvang voor kind(eren) en ouders

- Voor de ondersteuning voor het kind en de ouders kan een beroep worden gedaan op een instelling als de GGD of Veilig Thuis. Het calamiteitenteam van GGD is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties bij calamiteiten. In overleg met ouders en GGD en/of Veilig Thuis, wordt bezien of de opvang bij de gastouder, via het gastouderbureau kan worden gecontinueerd, dan wel dat er een andere oplossing moet worden geboden.
- Het gastouderbureau informeert ouders over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie.
- De houder houdt contact, toont betrokkenheid en informeert de ouders regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor de ouders van belang zijn.
- De ouders van de overige kinderen moeten geïnformeerd worden. Kinderen zullen elders worden ondergebracht. Veilig Thuis kan worden ingeschakeld voor advies hoe bijvoorbeeld te handelen met de eigen kinderen van de beroepskracht.

Na het doen van aangifte stelt de politie in de regel een onderzoek in. De politie voert gesprekken met alle betrokkenen. Het initiatief voor het instellen van een onderzoek ligt bij de politie. De houder dient het onderzoek van de politie te volgen en zelf geen stappen te ondernemen die indruisen tegen de bewijslast van de politie.

Stap 4: Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie

Het onderzoek van de politie kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de houder verschillende mogelijkheden om te handelen.

- a. Rehabilitatie van beroepskracht;
- b. Waarschuwing afgeven;
- c. Maatregelen.

a. Rehabilitatie beroepskracht

De politie kan op grond van het verrichte onderzoek constateren dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat sprake is van een geweld- of zedendelict. De betrokken beroepskracht, die voor de duur van het onderzoek geschorst of op non-actief was gesteld, wordt door de houder van de organisatie in zijn functie in ere hersteld.

Indien na het onderzoek van de politie blijkt dat er een klacht is ingediend op valse gronden, kan de houder de betrokken beroepskracht een rehabilitatietraject aanbieden. De houder kan dan tevens maatregelen nemen tegen degene, die valselyk een beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat excuses worden aangeboden, tot schorsing of tot verwijdering.

b. Waarschuwing afgeven

De houder kan besluiten tot het geven van een schriftelijke waarschuwing, met de mededeling dat herhaling van het ongewenste gedrag arbeidsrechtelijke gevolgen heeft. Die waarschuwing kan dan worden opgenomen in het gastouderdossier.

c. Het nemen van maatregelen

Wanneer de houder constateert dat op grond van het verrichte onderzoek van de politie aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, neemt de houder maatregelen.

In het geval dat het een gastouder betreft, dient de overeenkomst tussen het gastouderbureau en de gastouder per direct te worden beëindigd, evenals de overeenkomst tussen de gastouder en ouder. In het geval dat het een vrijwilliger/stagiair betreft, wordt de samenwerking per direct opgezegd.

Alle beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en zorgvuldig geregistreerd door de houder.

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren

Het is belangrijk dat het gastouderbureau nazorg biedt aan alle betrokkenen. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg

Nazorg aan betrokken ouders en hun kinderen kan geboden worden door middel van gesprekken en/of ouderavonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. Het gastouderbureau kan zich hierin laten adviseren door de GGD. Voor de kinderen kan, als dit nodig is, of als de ouders van de kinderen dit nodig achten, extra hulp worden ingezet.

Als binnen de gastouderopvang een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er wordt omgegaan met de pers. Het gastouderbureau laat zich hierin adviseren door professionals.

Evalueren

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren.

Dit is de verantwoordelijkheid van de houder.

- De houder evalueert met collega aandachtfunctionarissen wat er gebeurd is en de procedures die zijn gevolgd.
- Zo nodig wordt de zaak doorgesproken met andere betrokkenen.
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de houder op een centraal punt bewaard.
- Alert blijven op signalen. Mogelijk zijn er meer slachtoffers.

Stappenschema 3:

Route bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

De gastouder:

- observeert;
- raadpleegt de signalenlijst (bijlage 1 en 2 uit de handleiding);
- bespreekt signalen met collega's en de bemiddelingsmedewerker;
- registreert

Stap 2: In kaart brengen van signalen

De gastouder/ bemiddelingsmedewerker:

- meldt het gedrag bij de houder;
- brengt de ouders van de betrokken kinderen op de hoogte.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag

De houder:

- raadpleegt Veilig Thuis en/of GGD;
- gaat in gesprek met ouders van zowel het kind dat dit gedrag vertoont als met de ouders van de kinderen die met het gedrag geconfronteerd worden over het gedrag;
- taxeert de ernst van het gedrag:
  - licht seksueel grensoverschrijdend gedrag: bespreken met collega's, inschakelen externe hulp niet nodig;
  - matig seksueel grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, inschakelen hulp;
  - ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag: direct ingrijpen vereist, maatregelen conform stap 4;
- registreert in het kinddossier.

Stap 4: Maatregelen nemen

De houder:

- stelt een intern onderzoek in;
- schakelt experts in zoals GGD en Veilig Thuis;
- organiseert zorg voor kinderen en ouders;
- gaat in gesprek met ouders van kind dat gedrag vertoont én met de ouders van kinderen die geconfronteerd werden met het gedrag over de te nemen maatregelen.

Stap 5: Handelen

De houder:

- beslist naar aanleiding van het onderzoek over de opvang van het kind dat het gedrag heeft vertoond.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren

De houder:

- biedt nazorg voor ouders, kinderen en beroepskrachten;
- organiseert ouderavonden;
- verwijst door naar externe hulp;
- evalueert de procedures en registreert.

Toelichting bij stappenschema 3: Route bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Wanneer er signalen zijn dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hier mee geconfronteerd is of het slachtoffer van is geworden, is het belangrijk dat deze signalen in kaart worden gebracht en goed geïnterpreteerd worden. Soms zal iets vrij duidelijk zijn aan te merken als ontoelaatbare handeling, maar vaker zal het gaan om minder duidelijke signalen die niet direct te duiden zijn.

Het is belangrijk om deze signalen serieus te nemen. Door met collega's te overleggen en van gedachten te wisselen, kan een signaal beter worden beoordeeld. De volgende acties kunnen helpen de signalen te onderbouwen:

- Raadpleeg de signalenlijst uit de handleiding (zie bijlage 1 en 2).
- Bespreek de signalen met collega's of de bemiddelingswerker/aandachtsfunctionaris.
- Vraag een gesprek aan met de aandachtsfunctionaris.

Leg de mogelijke signalen vast in het kinddossier. Als de beroepskracht vervolgens twijfelt of concludeert dat er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan is het belangrijk dit te melden bij de houder conform stap 2.

Stap 2: Melden van het gedrag

Wanneer de gastouder signalen heeft dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hiermee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, dan is het belangrijk dit te melden bij de houder.

De ouders van de kinderen die het gedrag vertonen of ermee zijn geconfronteerd moeten op de hoogte worden gebracht. In overleg gebeurt dit door de gastouder of de bemiddelingsmedewerker.

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert in een kinddossier. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen, dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag

De houder is verantwoordelijk voor een eerste beoordeling van de voorgelegde situatie. Daarbij zal in het algemeen de gastouder die het gedrag heeft gemeld, gehoord worden en eventueel collega's. Ook Veilig Thuis, CJG of de GGD kan hiervoor worden ingeschakeld. Hierbij wordt de ernst van het gedrag bepaald.

Wanneer wordt geconstateerd dat er geen sprake is van leeftijdsadequaat gezond gedrag, wordt gecategoriseerd hoe ernstig het gedrag is. Bij alle vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag dienen de ouders van zowel het kind dat het gedrag vertoont als het kind dat met het gedrag is geconfronteerd, te worden geïnformeerd. Daarnaast dient bij alle vormen gekeken te worden of het seksueel overschrijdende gedrag een signaal is van onderliggende problematiek.

Er kan geconstateerd worden dat er sprake is van:

- licht seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- matig seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Licht seksueel grensoverschrijdend gedrag kan worden gezien als een noodzakelijke stap om normen en waarden te leren kennen en zal bij veel kinderen op bepaalde momenten in de ontwikkeling voorkomen. Het is nodig dat de gastouder dit gedrag begrenst, hierop reageert en bespreekt met ouders.

Matig seksueel grensoverschrijdend gedrag is ontoelaatbaar; het is belangrijk om een duidelijk verbod in te stellen. Aan het kind moet uitgelegd worden dat dit gedrag niet mag en er moet worden uitgelegd waarom dit niet mag. De betrokken kinderen kunnen in de groep geobserveerd worden. Belangrijk is dat er met de kinderen gecommuniceerd blijft worden en dat ouders actief betrokken worden. De houder overlegt met Veilig Thuis of externe hulpverlening of advies noodzakelijk is.

Ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag vereist dat er direct wordt ingegrepen. Er moeten maatregelen genomen worden die kunnen garanderen dat het gedrag niet meer kan voorvallen. De houder dient ingelicht te worden om verdere stappen te kunnen ondernemen, ook omdat de houder eindverantwoordelijk is voor alle interne en externe communicatie. Bij ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag dient stap 4 te worden ingezet.

Ook voor deze stap geldt, dat alle signalen en stappen goed vastgelegd worden in het kinddossier.

Stap 4: Maatregelen nemen

De houder bepaalt welke maatregelen genomen moeten worden wanneer er sprake is van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De volgende maatregelen kunnen worden genomen:

- a. Het instellen van een intern onderzoek. Het is belangrijk nauw samen te werken met expertorganisaties zoals Veilig Thuis en de GGD. Bij ernstige zaken is het aan te bevelen een onderzoeksteam te vormen waar ook externe deskundigen deel van kunnen uitmaken. Dit onderzoeksteam kan het incident onderzoeken en de houder advies geven hoe te handelen. Het aanleggen van een draaiboek kan structuur bieden bij de uitvoer van het onderzoek.
- b. Het regelen van ondersteuning van het kind en ouders.
- c. Aanbieden van excuses voor falend toezicht/onveilige situatie vanuit het gastouderbureau. Hierbij wordt tevens aangegeven dat onderzocht wordt hoe verbeteringen binnen de gastouderopvang kunnen worden doorgevoerd om mogelijke herhaling te voorkomen.
- d. Aanbieden van opvang en professionele hulp voor alle kinderen en hun ouders die op welke wijze dan ook betrokken zijn geweest bij het grensoverschrijdende seksuele gedrag. Emotionele begeleiding van de direct betrokken ouders is noodzakelijk.
- e. Indien een kind seksueel grensoverschrijdende handelingen heeft uitgevoerd bij een ander kind dan is het belangrijk gesprekken te voeren met beide partijen ouders en gezamenlijk te komen tot oplossingen. Creëer van beide partijen ouders 'bezorgde ouders' en zoek naar een gezamenlijk belang. Het gastouderbureau vertegenwoordigt de belangen van alle kinderen. Dat kan betekenen dat het gastouderbureau beslissingen neemt die één van beide partijen niet zint. Het gastouderbureau kan tegen het volgende dilemma oplopen: gaat een kind bij de gastouderopvang weg of niet? En is dat op basis van een besluit van het gastouderbureau of van de ouders (opzeggen opvangovereenkomst)? Belangrijk is de ouders altijd te informeren over de gemaakte keuze en deze te beargumenteren.
- f. Afscherming van het kind dat het grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

De houder draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en registreert dit in het betreffende dossier.

Stap 5: Handelen

De beoordeling van het incident en het advies uit het (eventuele) interne onderzoek kunnen leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de houder verschillende mogelijkheden om te handelen richting het kind dat het seksueel grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

- a. Het kind blijft bij de gastouder;
- b. Het kind gaat naar een andere gastouder of kinderopvangorganisatie;
- c. Het inzetten van hulp;
- d. Melding bij Veilig Thuis.

a. Het kind blijft bij de gastouder

Wanneer de houder constateert dat op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat het gedrag zich zal herhalen of dat de aanwezigheid van het kind bedreigend is voor andere kinderen kan, in overleg met betrokken ouders, besloten worden het kind bij de huidige gastouder te laten.

b. Het kind gaat naar een andere gastouder of kinderopvangorganisatie

De houder kan besluiten dat het in het belang is van het kind en/of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd zijn, dat het kind naar een andere gastouder of naar een andere kinderopvang gaat. De houder kan hierin de ouders adviseren en eventueel contact opnemen met een andere gastouder of kinderopvangorganisatie. Ook kunnen ouders zelf de conclusie trekken dat hun kind naar een andere gastouder of naar een kinderopvangorganisatie gaat.

c. Het inzetten van hulp

Met advies van Veilig Thuis en in overleg met de ouders kan hulpverlening voor het kind worden ingezet.

d. Melding bij Veilig Thuis

De houder doet een melding bij Veilig thuis. Het gedrag van het kind kan namelijk ook op andere problematiek wijzen.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren

De ouders dienen zo spoedig mogelijk over het seksueel overschrijdende gedrag op de hoogte worden gebracht persoonlijk, middels een brief of een gezamenlijke (ouder)bijeenkomst. De houder is verantwoordelijk voor de nazorg en de evaluatie.

Er kan informatie worden gegeven over de concrete maatregelen die getroffen zijn ten aanzien van het kind of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd werden. Ook kan aangegeven worden welke concrete maatregelen er ten aanzien van het kind dat het gedrag vertoonde genomen zijn en het verdere verloop van het onderzoek.

Als bij een gastouder een incident plaatsvindt, is er een kans dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe hiermee zal worden omgegaan.

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren.

- De houder evalueert met de gastouder en eventueel andere betrokkenen wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.
- Zo nodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen.
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het seksueel grensoverschrijdend gedrag worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de houder op een centraal punt bewaard.

Stappenschema 4:

Een bemiddelingsmedewerker krijgt een vermoeden van kindermishandeling tijdens een intakegesprek met een aankomend gast- of vraagouder.

Stap 1: De bemiddelingsmedewerker krijgt een vermoeden van kindermishandeling

- Bespreek open met de aankomende gast- of vraagouders de twijfel die bestaat over de pedagogische benadering van kinderen
- Overleg zo nodig met een collega aandachtsfunctionaris
NB. Dit dient dezelfde dag te zijn als het ontstaan van het vermoeden.

Stap 2: Handelen

- Wijs de ouders als gastouder af.
- Neem contact op met Veilig Thuis wanneer er vermoedens van kindermishandeling zijn over de kinderen van de aankomende gastouder of de vraagouders.
- Bespreek met de aspirant vraagouders de zorgen die u heeft en bekijk wat het GOB hierin kan betekenen door plaatsing van de kinderen als lastenverlichting van het gezin.
NB. Dit dient te gebeuren binnen 1 week na het ontstaan van het vermoeden.

Stap 3: Evaluatie

- Evalueer het proces en de procedures.
- Stel zo nodig afspraken bij
- Registreer.
N.B. Dit dient te gebeuren binnen 1 maand na het ontstaan van het vermoeden.

Bij alle stappen die genomen worden dient de privacy van de betrokkenen zoveel mogelijk gewaarborgd te blijven.

Toelichting bij stappenschema 4: Route bij vermoeden van kindermishandeling tijdens een intakegesprek met een aankomend gast- of vraagouder

Stap 1: De bemiddelingsmedewerker krijgt een vermoeden van kindermishandeling.

Het signaleren van kindermishandeling of pedagogisch minder gewenste situaties begint vaak met een niet pluis gevoel. In een gesprek wat de bemiddelingsmedewerker heeft met een aankomend-gast of vraagouders kan dat gaan spelen. Tijdens dat gesprek probeert zij dat onderbouwd te krijgen.

Stap 2: Handelen.

Bespreek de zorgen met de collega aandachtsfunctionaris. Wijs de aankomende gastouder als gastouder af. De bemiddelingsmedewerker wijst de aankomend ouders af wanneer zij een niet-pluis gevoel heeft. Zo mogelijk kan zij, bij vage niet-pluisgevoelens haar collega aandachtsfunctionaris nog een gesprek vragen te doen met de aankomend gastouder. Neem dan gezamenlijk een beslissing. Echter bij twijfel: wijs af.

Neem contact op met Veilig Thuis wanneer er vermoedens van kindermishandeling zijn over de kinderen van de aspirant gastouders of de vraagouders. Bespreek met de aspirant vraagouders de zorgen die u heeft en bekijk of ouders bereid zijn tot aanvaarding van hulpverlening, bespreek wat het GOB hierin kan betekenen door plaatsing van de kinderen. Hoewel dit een moeilijk gesprek is, is het van belang voor de eventuele verdere hulpverlening aan het kind/gezin. Ouders zijn sneller bereid problemen te erkennen en hulpverlening te aanvaarden wanneer er in alle openheid over gesproken wordt, zodat zij niet het gevoel hebben dat er zaken stiekem achter hun rug om gebeuren. Isolement houdt kindermishandeling in stand. Openheid kan het doorbreken.

Kindermishandeling is vaak een duidelijk signaal dat de draaglast van het gezin te groot is voor de draagkracht. Plaatsing van een kind kan als lastenverlichting ervaren worden. Daarnaast is dan veelal ook hulp voor de ouders elders nodig (zie Sociale Kaart in bijlage 7).

Neem bij ernstige twijfel contact op met Veilig Thuis.

Stap 3: Evaluatie.

De bemiddelingsmedewerker evalueert met een (collega)aandachtfunctionaris wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd. Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.

Zorg ervoor dat geanonimiseerde gegevens m.b.t. het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de houder op een centraal punt bewaard. De gegevens worden geregistreerd en bewaard om in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen de gehele organisatie voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan. Geregistreeerde gegevens zijn belangrijk voor het maken van beleid of bijstelling van beleid binnen het gastouderbureau.

Enkele andere mogelijkheden

- **Wanneer een medewerker van het GOB benaderd wordt door ex-vraagouders** over (een vermoeden van) kindermishandeling wat zich afgespeeld heeft in de tijd dat hun kind verbleef in een gastgezin; volg de procedure vanaf fase 2 in het stappenschema t.b.v. vraagouders.

Zo nodig worden ook eventuele andere ex-vraagouders op de hoogte gesteld.

Adviseer de ex-vraagouder contact op te nemen met Veilig Thuis. Samen met Veilig Thuis kan bekeken worden wat er eventueel gedaan kan/moet worden.

- **Wanneer het GOB benaderd wordt door derden** over een vermoeden van kindermishandeling in een gastgezin, dan wordt deze informant verwezen naar Veilig Thuis. De bemiddelingsmedewerker kan n.a.v. deze informatie wel extra alert zijn.
- **Wanneer de bemiddelingsmedewerker zich zorgen maakt over de eigen kinderen** in een gastgezin dan kan zij dit bespreken met de gastouder en de pedagogische kwaliteiten van het gastgezin opnieuw (wanneer dit geen intakegesprek betreft) beoordelen. Volg dan het stappenschema 3. Haal de gastkinderen uit het gastgezin en herplaats ze zo nodig.

Bij alle stappen die genomen worden dient de privacy van de betrokkenen zoveel mogelijk gewaarborgd te blijven.

Beroepsgeheim, meldrecht en registratie

Beroepskrachten werkzaam in de kinderopvang hebben te maken met een beroepsgeheim. In dit hoofdstuk wordt achtergrondinformatie gegeven over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht, de verhouding tussen het beroepsgeheim en het meldrecht en het belang van registreren.

Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele kinderen hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt, heeft een beroepsgeheim. De zwijgplicht geldt voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners en beroepskrachten in de kinderopvangbranche.

Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om geen informatie over het kind aan derden te verstrekken, tenzij de ouders hem daarvoor toestemming hebben gegeven. De algemene zwijgplicht geldt voor alle beroepskrachten werkzaam in de kinderopvangbranche.

Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de ouders het vertrouwen te geven dat vrijuit gesproken kan worden. De algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacy bepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8) en uit de Grondwet (artikel 10). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de beroepskracht zijn toevertrouwd.

Specifieke zwijgplicht

Een aantal beroepsgroepen (bijvoorbeeld artsen, verpleegkundigen, beroepskrachten jeugdzorg, vertrouwensinspecteurs in het onderwijs) kent een specifieke zwijgplicht die is geregeld in een 'eigen' wet. Binnen de kinderopvangbranche geldt een dergelijk specifieke zwijgplicht niet.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan echter tot gevolg hebben dat een ouder of kind die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet in mag grijpen. Het is daarom belangrijk altijd te overleggen met de aandachtsfunctionaris.

Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken het kind kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een *conflict van plichten*. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim, botst met de plicht om het kind te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een kind die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht, ook zonder toestemming van de ouder, over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming.

1. Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van het kind behartigen?

2. Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
3. Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de ouder te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
4. Zijn de belangen van het kind die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de ouder heeft bij mijn zwijgen?
5. Als ik besluit om te spreken aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van de ouders aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan Veilig Thuis, geldt als hoofdregel dat de aandachtfunctionaris zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Als de ouders toestemming geven, dan kan een melding worden gedaan. Weigeren de ouders, ondanks de inspanning van de aandachtfunctionaris hun toestemming, dan houdt het niet op, maar maakt de aandachtfunctionaris een nieuwe afweging.

Vermoedens van kindermishandeling kunnen binnen en buiten de instelling in ieder geval besproken worden met een collega die bij het zelfde kind betrokken is en zeker ook met de aandachtfunctionaris. Daarnaast kan er op basis van anonieme kindgegevens ook altijd advies gevraagd worden aan Veilig Thuis. Het wettelijk meldrecht (zie paragraaf 6.3) geeft de bevoegdheid om, zo nodig zonder toestemming van de ouders, een vermoeden van kindermishandeling bij Veilig Thuis te melden. Hierbij worden wel kindgegevens verstrekt, zodat de signalen nader kunnen worden onderzocht

Wettelijk meldrecht

Voor vermoedens van kindermishandeling is het leerstuk van het conflict van plichten nog eens bevestigd in artikel 53 lid 3 van de Wet op de jeugdzorg dat een uitdrukkelijk meldrecht bevat. Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft op basis van dit wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling, zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder, bij Veilig Thuis te melden.

Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om op verzoek van Veilig Thuis informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken, eveneens zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder.

Wettelijke meldplicht

In de kinderopvangbranche geldt een meldplicht voor vermoedens van een geweld- of zedendelict door een collega. Beroepskrachten zijn verplicht bij een vermoeden van een geweld- of zedendelict direct de houder te informeren. De houder is verplicht hierover in overleg te treden met de vertrouwensinspecteur. Wanneer zij samen constateren dat er sprake is van een reëel vermoeden, dan is de houder verplicht tot het doen van aangifte.

In de kinderopvangbranche geldt echter geen formele meldplicht voor vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling in huiselijke sfeer. Dat is in de jeugdzorg wel het geval. Artikel 21 uit de Wet op de jeugdzorg luidt: 'Indien het een zorgaanbieder bekend is geworden dat een persoon die bij hem werkzaam is zich mogelijk schuldig maakt of heeft gemaakt aan kindermishandeling, doet die zorgaanbieder hiervan onverwijld melding aan de stichting in verband met de uitoefening van de taak, bedoeld in artikel 10, eerste lid, onder e.' De stichting betreft Veilig Thuis.

In het Besluit vaststelling minimumeisen verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is dan ook geen meldplicht voor professionals ten aanzien van huiselijk geweld en kindermishandeling opgenomen. Wel is het hebben van een meldcode voor organisaties waar vanuit professioneel oogpunt, zoals bij kinderopvangorganisaties, met kinderen wordt gewerkt verplicht. Daarnaast zijn kinderopvangorganisaties verplicht hun medewerkers hierin te scholen en te ondersteunen bij het gebruik van de meldcode.

Registratie

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen schriftelijk vastlegt. In het geval van signalen die kunnen duiden op kindermishandeling wordt geadviseerd een kinddossier aan te leggen. Het kinddossier wordt bewaard in een gesloten kast. Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen worden ondertekend.

Wanneer er sprake is van een incident zoals kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht of ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling, wordt er aanbevolen hiervoor een draaiboek aan te leggen.

Het kinddossier

In een kinddossier kunnen de volgende gegevens vastgelegd worden:

- datum, plaats, situatie en overige aanwezigen;
- observaties van het kind;
- signalen die duidelijk maken welke zorgen gezien en gehoord worden;
- eventuele signalen die een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag bevestigen of ontkrachten;
- contacten over de signalen;
- gegevens die verstrekt zullen worden, aan wie en wat de reden daarvoor is;
- stappen die worden gezet;
- wat er ondernomen is om toestemming te krijgen, indien de ouder geen toestemming geeft voor uitwisselen van gegevens;
- besluiten die worden genomen;
- vervolgaantekeningen over het verloop.

Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk:

- Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.
- Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een beroepskracht die hierin geschoold is (bijvoorbeeld een orthopedagoog).

Het draaiboek

Er wordt geadviseerd dat het gastouderbureau een draaiboek opstelt als zich in de organisatie incidenten voordoen waarbij er vermoedens bestaan van een mogelijk geweld- of zedendelict door een collega of wanneer er sprake is van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. In dit draaiboek wordt vanaf het eerste moment van melding geregistreerd hoe men gehandeld heeft en wie men op welk tijdstip heeft geïnformeerd en waarover.

Een draaiboek bestaat uit een registratie van een aantal actiepunten:

- omschrijving incident;
- omschrijving van de maatregelen richting betrokken beroepskracht (non-actiefstelling)
- contact met politie;
- consultatie van deskundigen;
- de 'andere' ouders informeren;
- activiteiten met kinderen;
- omgaan met de pers;
- nieuwe meldingen;
- afronding;
- nazorg;
- opheffen crisissituatie.

Bijlagen (1 t/m 8)

Bijlage 1.

Signalenlijst kindermishandeling 0-4-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst 'bewijs' te leveren van mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend: er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 4 tot en met 12 jaar (bijlage 2).

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom wordt ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. Er kan altijd overlegd worden met Veilig Thuis over zorgelijke signalen (in overleg met de aandachtsfunctionaris).

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling;
- Schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling;
- Regressief gedrag (*teruggaand gedrag, bijvoorbeeld bedplassen terwijl kind al zindelijk is*);
- Niet zindelijk op de leeftijd waarvan men het verwacht.

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- totale onderwerping aan de wensen van de ouders;
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders;
- onverschilligheid ten opzichte van de ouders;
- kind is bang voor de ouders;
- kind vertoont heel ander gedrag als de ouders in de buurt zijn.

Ten opzichte van andere volwassenen:

- bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf;
- bevrozing bij lichamelijk contact;
- allemansvriend;
- lege blik in ogen en vermijden van oogcontact;
- waakzaam, wantrouwend.

Ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen;
- is niet geliefd bij andere kinderen;
- wantrouwend;
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering;
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- Labiel, nerveus;
- Depressief;
- Angstig;
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos;
- Agressief;
- Hyperactief;
- Niet lachen, niet huilen;
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn;
- Eetproblemen;
- Slaapstoornissen;
- Vermoeidheid, lusteloosheid.

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken;
- Krab-, bijt- of brandwonden;
- Botbreuken;
- Littekens.

Voedingsproblemen

- Ondervoeding;
- Voedingsproblemen bij baby's;
- Steeds wisselen van voeding;
- Veel spugen;
- Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding;
- Weigeren van voeding;
- Achterblijven in lengtegroei.

Verzorgingsproblemen

- Slechte hygiëne;
- Ernstige luieruitslag;
- Onvoldoende kleding;
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg;
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht;
- Herhaalde ziekenhuisopnamen;
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg;
- Traag herstel door onvoldoende zorg.

3. Kenmerken ouders/gezin

Ouder-kind relatiestoornis

- Ouder draagt kind als een 'postpakketje';
- Ouder troost kind niet bij huilen;
- Ouder klaagt overmatig over het kind;
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind;
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind.

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden;
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig;
- Onzeker, nerveus en gespannen;
- Onderkoeld brengen van eigen emoties;
- Negatief zelfbeeld;
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping');
- Afspraken niet nakomen;
- Kind opeens bij de kinderopvang/gastouder weghalen;
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen;
- Psychiatrische problemen;
- Verslaafd.

Gezinskenmerken

- 'Multi-probleem' gezin;
- Ouder die er alleen voorstaat;
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- Isolement;
- Vaak verhuizen;
- Problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.;
- Veel ziekte in het gezin;
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven;
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen.

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën;
- Vaginale infecties en afscheiding;
- Jeuk bij vagina en/of anus;
- Problemen bij het plassen;
- Terugkerende urineweginfecties;
- Pijn in de bovenbenen;
- Pijn bij lopen en/of zitten;
- Seksueel overdraagbare ziekten.

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder.

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- Bovenmatig, grensoverschrijdend en/of dwangmatig masturberen;
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact;
- niet leeftijdsadequaate seksueel spel;
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit;
- angst om zich uit te kleden;
- angst om op de rug te liggen;
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam;
- schrikken bij aangeraakt worden;
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot');
- geen plezier in bewegingsspel.

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan);
- Opstandigheid;
- Angst;
- Negatief zelfbeeld;
- Passiviteit en teruggetrokkenheid;
- Zichzelf beschuldigen;
- Verlegenheid.

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- wantrouwen ten aanzien van de omgeving;
- gebrek aan sociale vaardigheden.

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen overlijdt aan de gevolgen van PCF.

Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld;
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen;
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden;
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek;
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt;
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen;
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie (=slaapzucht);
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten;
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis;
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden;
- Vaak van arts wisselen.

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen

uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind;
- Het kind is consequent boos op een ander kind;
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest;
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind.

8. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep);
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind;
- Veelvuldige seksistische uitingen.

9. Kinderpornografie

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's;
- Angst voor opnamen met videoapparatuur.

Bijlage 2.

Signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 0 tot en met 4 jaar (bijlage 1).

De signalen die in deze lijst vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom wordt ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling;
- achterstand in verstandelijke ontwikkeling;
- Regressief gedrag (*teruggaand gedrag, bijvoorbeeld bedplassen terwijl kind al zindelijk is*);
- niet zindelijk.

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- totale onderwerping aan de wensen van de ouders;
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders;
- onverschilligheid ten opzichte van de ouders;
- kind is bang voor de ouders;
- kind vertoont heel ander gedrag als de ouders in de buurt zijn.

Ten opzichte van andere volwassenen:

- bevrozing bij lichamelijk contact;
- allemansvriend;
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact;
- waakzaam, wantrouwend.

Ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen;
- is niet geliefd bij andere kinderen;
- wantrouwend;
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering;
- Labiel, nerveus gespannen;
- Depressief;
- Angstig;
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, gebrek aan enthousiasme/levenslust, lusteloos;
- Agressief;
- Hyperactief;
- Destructief;
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- Vermoeidheid, lusteloosheid;
- Niet huilen, niet lachen;
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn;
- Schuld- en schaamtegevoelens;
- Zelf verwondend gedrag;
- Eetproblemen;
- Anorexia / boulimia;
- Slaapstoornissen;
- Bedplassen / broekpoepen.

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken;
- Krab-, bijt- of brandwonden;
- Botbreuken;
- Littekens.

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- Slechte hygiëne;
- Onvoldoende kleding;
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg;
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht;
- Herhaalde ziekenhuisopnamen;
- Terugkerende ziekten door onvoldoende zorg;
- Traag herstel door onvoldoende zorg.

Overige medische signalen

- Ondervoeding;
- Achterblijven in lengtegroei;
- Psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.).

3. Kenmerken ouders/gezin

Ouder-kind relatiestoornis

- Ouder troost kind niet bij huilen;
- Ouder klaagt overmatig over het kind;
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind;
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind.

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden;
- Gebrek aan levenslust/enthousiasme en (schijnbaar) onverschillig;
- Onzeker, nerveus en gespannen;
- Onderkoeld brengen van eigen emoties;
- Negatief zelfbeeld;
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping');
- Afspraken niet nakomen;
- Kind opeens bij de kinderopvang/gastouder weghalen;
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen;
- Verslaafd.

Gezinskenmerken

- 'Multi-probleem' gezin;
- Ouder die er alleen voorstaat;
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- Isolement;
- Vaak verhuizen;
- Problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.;
- Veel ziekte in het gezin;
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven;
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen.

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën;
- Vaginale infecties en afscheiding;
- Jeuk bij vagina en/of anus;
- Problemen bij het plassen;
- Terugkerende urineweginfecties;
- Pijn in de bovenbenen;
- Pijn bij lopen en/of zitten;
- Seksueel overdraagbare ziekten.

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder.

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- Overmatig, grenzeloos en/of dwangmatig masturberen;
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact;
- niet leeftijdsadequaate seksueel spel;
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit;
- angst om zich uit te kleden;
- angst om op de rug te liggen;
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam;
- schrikken bij aangeraakt worden;
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot');
- geen plezier in bewegingsspel.

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan);
- Opstandigheid;
- Angst;
- Negatief zelfbeeld;
- Passiviteit en teruggetrokkenheid;
- Zichzelf beschuldigen;
- Verlegenheid.

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- wantrouwen ten aanzien van de omgeving;
- gebrek aan sociale vaardigheden.

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen overlijdt aan de gevolgen van PCF.

Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld;
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen;
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden;
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek;
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt;
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen;
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie (=slaapzucht);
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten;
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis;
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden;
- Vaak van arts wisselen.

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind;
- Het kind is consequent boos op een ander kind;
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest;
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind.

8. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

- Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.
- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep);
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind;
- Veelvuldige seksistische uitingen.

9. Kinderpornografie

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's;
- Angst voor opnamen met videoapparatuur.

Bijlage 3.

Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een collega

Wanneer een beroepskracht vermoedens heeft van een geweld- of zedendelict door een collega, is de beroepskracht verplicht dit te melden bij de houder.

Deze bijlage bestaat uit 2 delen:

1. Ongewenste omgangsvormen
2. Signalen die kunnen duiden op kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht

Ongewenste omgangsvormen en deze signalen kunnen ook duiden op ander gedrag. Het is daarom belangrijk om ook de signalenlijsten (bijlage 1 en 2) te raadplegen om tot heldere onderbouwing te komen.

1. Ongewenste omgangsvormen

Een gastouder of bemiddelingsmedewerker kan een 'niet-pluis' gevoel hebben over het gedrag van een andere collega of gastouder. Deze zullen vaak te maken hebben met ongewenste omgangsvormen. Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Onder ongewenste omgangsvormen worden handelingen verstaan van alle vormen van discriminatie, agressie, seksuele intimidatie, pesten en treiteren (hieronder beschreven) en ook combinaties van dit gedrag en andere vormen van ongewenst gedrag die in het verlengde liggen of overeen komen met het hieronder beschreven gedrag.

Seksuele intimidatie

Onder seksuele intimidatie wordt verstaan: ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:

- Aanspreekvormen: bijvoorbeeld 'Alexia' verbasteren tot 'Asexia';
- Kinderen ongepast aanspreken met "Hé stoot!";
- Seksuele dubbelzinnigheden;
- Uitnodigen tot seksueel contact;
- Seksueel getinte grappen maken;
- Stoere verhalen over seksuele prestaties vertellen;
- Seksueel getinte opmerkingen maken over iemands uiterlijk.

Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:

- Handtastelijkheden;
- Dwingen tot zoenen, knuffelen, strelen, geslachtsgemeenschap;
- Geslachtsdelen (laten) strelen of betasten boven of onder de kleding;
- Uitkleden.

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- Staren, gluren, lonken;
- Iemand met de ogen uitkleden;
- Seksueel getinte cadeautjes geven;
- Confrontatie met kinderporno;
- Het kind (deels) ontbloot filmen of fotograferen;
- Het maken van obscene gebaren;
- Iemand seksueel geladen afbeeldingen, brieven geven of sturen.

Agressie en geweld

Er wordt gesproken van agressie en geweld als het kind psychisch en/of fysiek, verbaal of non-verbaal wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen. Er zijn vier vormen van agressie en geweld:

1. Verbaal: schelden, schreeuwen, treiteren en beledigen
2. Non-verbaal: tegen iemand aandrukken, vasthouden, expres naar je toetrekken
3. Psychisch: lastig vallen, onder druk zetten, bedreigen met fysiek geweld en irriteren
4. Fysiek: schoppen, slaan, bijten, vastgrijpen en klemzetten

Discriminatie

Onder discriminatie wordt verstaan elke vorm van ongerechtvaardigd onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur die ten doel heeft of tot gevolg kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens in de werk- of studiegerelateerde situatie teniet wordt gedaan of aangetast alsmede iedere uiting in woord, gebaar of geschrift. Hierbij is sprake van ontoelaatbare opvattingen over achterstelling van mensen, doelbewuste belediging of van grievend handelen jegens anderen op grond van diens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele geaardheid of op enige andere grond.

Pesten en treiteren

Onder pesten en treiteren wordt verstaan gedragingen waarbij sprake is van stelselmatig, gedurende een langere periode, psychisch of fysiek vernederen, kwetsen of anderszins lastigvallen van een persoon.

2. Signalen met betrekking tot seksueel misbruik door een beroepskracht of gastouder

- Sterke afhankelijkheid van een kind ten opzichte van een beroepskracht of gastouder;
- Beroepskracht of gastouder creëert een soort isolement rond het kind (bijvoorbeeld apart nemen zonder dat daar een duidelijke aanleiding voor is of dat daar verslag van volgt);
- Veelvuldige seksistische uitingen;
- Gespannen sfeer in de voorziening;
- Kind is bang, gespannen wanneer het met de specifieke beroepskracht of gastouder te maken heeft;
- Extreem concurreren met kinderen/collega's om de aandacht van de verdachte beroepskracht of gastouder.

Bijlage 4.

Observatielijst

Deze observatielijst kan een instrument zijn om de signalen beter in kaart te brengen. De lijst is niet uitputtend en dient als hulpmiddel te worden gebruikt.

Vragen over 'opvallend gedrag van een kind'

Naam kind (evt. initialen): _____

jongen/meisje

Leeftijd: _____

1. Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?

- sinds een aantal weken
- sinds een aantal maanden
- sinds _____

2. Het opvallende gedrag bestaat uit (meer dan één antwoord mogelijk):

- (zeer) meegaand gedrag
- gebrek aan vertrouwen in anderen
- ouwelijk, zorgend gedrag
- verzet, passief
- verzet, actief
- agressief
- angstig
- druk
- negatief zelfbeeld
- angst voor lichamelijk contact
- seksueel uitdagend gedrag
- gespannen
- faalangstig
- signalen uit de signalenlijsten (Zie bijlage 1 t/m 3)

---

3. Hoe is de verhouding tot broertjes en zusjes? (meer dan één antwoord mogelijk):

- prettig
- geen aansluiting
- bang
- plagerig
- agressief naar jongere kinderen
- bezig
- wordt gepest
- pest broertje/zusje
- anders, namelijk _____

4. Hoe is de verhouding tot andere kinderen? (meer dan één antwoord mogelijk):

- prettig
- geen aansluiting
- bang
- plagerig
- agressief naar jongere kinderen
- bezig
- wordt gepest
- pest andere kinderen
- anders, namelijk _____

5. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind, zoals kleding en dergelijke?

- over het algemeen verzorgd
- over het algemeen onverzorgd
- sterk wisselend
- anders, namelijk _____

6. Hoe is de verhouding tot moeder?

---

7. Hoe is de verhouding tot vader?

---

8. Hoe is de verhouding tot de beroepskrachten (gastouder/ stagiair/ vrijwilliger)?

---

9. Hoe is het contact tussen de ouders en de beroepskracht?

---

10. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron vermelden.

---

11. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?

---

12. Wat is er bij u bekend over eventuele broertjes en zusjes?

---

13. Wat zijn volgens u de problemen?

Bijlage 5.

Samenwerking met andere organisaties

Rondom de zorg voor kinderen is er contact met andere organisaties. Het is belangrijk dat het gastouderbureau deze organisaties en hun functies kent en hen weet te vinden. In het kader van de meldcode zal het meeste beroep worden gedaan op Veilig Thuis. Bij iedere stap van de meldcode geldt dat er altijd contact op kan worden genomen met Veilig Thuis. Ook andere organisaties kunnen ingeschakeld worden. Zorgen over een kind hoeven niet altijd op kindermishandeling of huiselijk geweld te duiden. Ze kunnen ook te maken hebben met de opvoeding. Als de problemen veroorzaakt worden door de opvoedingssituatie dan kan bijvoorbeeld ook contact worden opgenomen met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).

Dit hoofdstuk geeft informatie over de volgende organisaties:

- Veilig Thuis
- Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)
- Zorgadviesteam (ZAT)
- Geestelijke Gezondheidsdienst (GGD)
- Kinderbescherming
- De Jeugd en Gezinsbeschermers (in de regio)
- Raad voor de Kinderbescherming
- Kinderrechter en kindbeschermingsmaatregelen
- Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd Geweld (LECEGG)
- Vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs

5.1 Veilig Thuis

Veilig Thuis maakt onderdeel uit van de GGD. De beroepskracht kan bij Veilig Thuis terecht voor advies en om zorgen over een kind te melden. Wanneer bij de weging van de aard en ernst van het huiselijk geweld of kindermishandeling (route 1) twijfel ontstaat, dient altijd Veilig Thuis geraadpleegd te worden.

Advies

Ouders en beroepskrachten kunnen voor advies altijd terecht bij Veilig Thuis. Binnen het gastouderbureau zal over het algemeen de aandachtsfunctionaris contact zoeken met Veilig Thuis om over de volgende onderwerpen van gedachten te wisselen:

- een inschatting te maken van de problemen van het kind;
- te overleggen hoe de vermoedens met de ouders kunnen worden besproken;
- te overleggen welke hulp het gastouderbureau het kind of de ouders kan bieden;
- risicotaxatie.

Als er meer dan één adviesgesprek nodig is dan wordt gesproken over een consult. Veilig Thuis kan dan ondersteunen bij de aanpak van een vermoedelijke situatie van kindermishandeling. Zo kan bijvoorbeeld een maatschappelijk werkende of vertrouwensarts van Veilig Thuis hulp bieden bij het voorbereiden van gesprekken met de ouders over de zorgen die zijn geconstateerd. Voor een adviesgesprek of consult hoeft de naam van het kind en van het gezin niet genoemd te worden. Veilig Thuis legt in dit stadium nog geen persoonsgegevens over het gezin vast.

Melden

Als bij het volgen van de stappen wordt besloten tot het doen van een melding van huiselijk geweld of kindermishandeling, neemt Veilig Thuis het onderzoek naar het huiselijk geweld of kindermishandeling over.

Veilig Thuis houdt de aandachtsfunctionaris op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet. Bij een melding moeten oudergegevens worden verstrekt omdat Veilig Thuis anders geen acties in gang kan zetten naar aanleiding van de melding. Ook indien ouders geen toestemming geven, mag er evengoed melding worden gemaakt. Zoals eerder

aangegeven in deze meldcode blijft dit echter wel zeer wenselijk, om de samenwerking met ouders te bevorderen. Tenzij dit duidelijk gevaar oplevert voor kind, beroepskracht of andere betrokkenen.

Veilig Thuis doet na een melding onderzoek naar de signalen. Veilig Thuis gaat in gesprek met de ouders en belangrijke personen rondom het kind. Ook andere instanties zoals het gastouderbureau, de school of de huisarts kunnen door Veilig Thuis gevraagd worden om informatie over het gezin te geven. Op basis van de resultaten van dit onderzoek besluit Veilig Thuis wat er moet gebeuren. Vaak zal vrijwillige hulp in gang worden gezet, maar Veilig Thuis kan ook beslissen om een melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming en/of om aangifte van mishandeling te doen bij de politie.

Bij een melding dient de aandachtsfunctionaris zoveel mogelijk zijn signalen te melden, dit wil zeggen de feiten en gebeurtenissen die zijn waargenomen. Meldt de aandachtsfunctionaris ook feiten en gebeurtenissen die anderen hebben gezien of gehoord, dan moet hij deze 'andere bron' duidelijk in de melding noemen. De aandachtsfunctionaris legt alles vast in het kinddossier. Deze registratie dient feitelijk en objectief te zijn.

5.2 Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is een inlooppunt voor gezinnen. Ouders, verzorgers, kinderen, jongeren tot 23 jaar en professionals kunnen hier terecht met alle vragen over opvoeden en opgroeien. Elke gemeente heeft minimaal één centrum. In grote steden zijn over het algemeen meer CJG's. Het CJG heeft als taak de huidige opvoed- en opgroei-ondersteuning te verbinden, te verbeteren en te versterken. Daarnaast heeft het CJG de volgende taken:

- informatie en advies geven;
- (vroeg)signaleren van problemen;
- mensen verwijzen naar het lokale en regionale hulpaanbod;
- licht pedagogische hulp bieden;
- de zorg voor jongeren en gezinnen coördineren;
- een schakel zijn met De Jeugd- en Gezinsbeschermers;
- een schakel zijn met onderwijs, vaak via de zorgadviesteams (ZAT, zie 5.3).

5.3 Zorgadviesteam (ZAT)

Een zorgadviesteam (ZAT) is een samenwerkingsverband van kinderopvangorganisaties of scholen en jeugdhulpverleningsorganisaties zoals Algemeen Maatschappelijk Werk, de regionale Jeugdzorg en de Jeugdgezondheidszorg. Gezamenlijk zorgen zij dat kinderen met problemen op tijd gesignaleerd worden en dat ze zo snel mogelijk de goede hulp krijgen.

Het ZAT kan kinderopvangorganisaties ondersteunen bij het signaleren en bespreekbaar maken van zorgen met ouders. Tijdens een bespreking van een kind maken de deskundigen in het ZAT gezamenlijk een inschatting van de situatie en beoordelen zij wat de beste actie voor dit kind zou zijn.

5.4 De gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD)

Een van de belangrijkste taken van de GGD is het geven van voorlichting op allerlei gebieden. Daarnaast houdt zij zich onder andere bezig met de gezondheid van de jeugd. Kinderen komen in de leeftijd tot 4 jaar bij het consultatiebureau. Daarnaast komen kinderen tijdens hun schoolcarrière meerdere malen in contact met de afdeling jeugdgezondheidszorg (JGZ) van de GGD.

Iedere GGD heeft een calamiteitenteam. De GGD kan ondersteuning bieden indien zich calamiteiten en incidenten voordoen. Zo kunnen zij advies geven over het organiseren van ouderavonden en kunnen zij adviseren over opvang en ondersteuning.

5.5 De kinderscherming

De kinderscherming bestaat uit Bureau Jeugdzorg (vanaf 2015 De Jeugd- en Gezinsbeschermers hier in de regio), de Raad voor de Kinderscherming en de rechter. Als het nodig is, geven zij hulp aan een gezin. Eerst is die hulp vrijwillig. Als een gezin hier niet voor openstaat, wordt de hulp verplicht.

De Jeugd- en Gezinsbeschermers (in deze regio)

Ouders/verzorgers zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kind. Bij opvoedingsproblemen kunnen zij geïndiceerde zorg krijgen. Deze zorg wordt geïndiceerd door De Jeugd- en Gezinsbeschermers. Ouders kunnen wijkteams ook zelf inschakelen. De Jeugd- en Gezinsbeschermers proberen het gezin te helpen om de moeilijkheden op vrijwillige basis op te lossen. Wanneer er gedwongen hulp nodig is, dan wordt dit uitgevoerd door de Jeugdbescherming.

Raad voor de Kinderscherming

Soms accepteren ouders niet de hulp die volgens Veilig Thuis wel nodig is. De overheid grijpt dan in. Veilig Thuis meldt het kind aan bij de Raad voor de Kinderscherming (RvdK). De RvdK onderzoekt of de ontwikkeling van het kind ernstig in gevaar is. Als dit uit het onderzoek blijkt, kan de rechter een kinderschermingsmaatregel opleggen. De RvdK legt een verzoek daarvoor neer bij de kinderrechter. De Raad kan ook besluiten het gezin terug te verwijzen naar De Jeugd en Gezinsbeschermers (binnen deze regio) als verplichte hulp (nog) niet nodig is.

Kinderrechter en kinderschermingsmaatregelen

De kinderrechter besluit uiteindelijk of een kinderschermingsmaatregel nodig is. Als dat zo is, voeren de Jeugd- en Gezinsbeschermers (in de desbetreffende regio) of een landelijk werkende instelling voor voogdij of gezinsvoogdij de maatregel uit. Er bestaan twee soorten maatregelen: de ondertoezichtstelling en de ontheffing of ontzetting uit het ouderlijk gezag.

5.6 Landelijk Expertisecentrum Eerdergerelateerd Geweld (LEC EGG)

Het LEC EGG is bedoeld als vraagbaak voor eerkwesties en doet ook onderzoek. Instanties kunnen het expertisecentrum raadplegen.

5.7 Vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs

Een vertrouwensinspecteur is werkzaam bij de Inspectie van het Onderwijs. Hij of zij is inspecteur van een onderwijssector (Primair Onderwijs – Voortgezet Onderwijs – Beroepsonderwijs en Volwassen Educatie) of inspecteur tweedelijns toezicht Kinderopvang en heeft voor een deel van het werk de taak van vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur heeft geheimhoudingsplicht en is bij wet uitgezonderd van het doen van aangifte. Voor de kinderopvang is de vertrouwensinspecteur als deskundige aangewezen door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Een houder van het gastouderbureau is verplicht om bij een vermoeden van een zeden- of geweldsdelict door een gastouder de vertrouwensinspecteur te raadplegen. Voor een gastouder geldt dat deze ook kan overleggen met de vertrouwensinspecteur, indien melden bij de houder van het gastouderbureau niet mogelijk is. De vertrouwensinspecteur kan de gastouder helpen bij het doen van aangifte, indien de gastouder aanwijzingen heeft dat een houder/collega zich schuldig maakt aan seksueel of ander geweld tegen een kind of als een houder zich niet houdt aan de overlegplicht.

5.8 Sociale kaart

In de meldcode is een sociale kaart opgenomen die door het gastouderbureau is ingevuld met bovengenoemde instanties uit de eigen regio (zie bijlage 6). Deze sociale kaart is door alle gastouders en ouders inzichtelijk in het registratiesysteem van het gastouderbureau.

Bijlage 6

Sociale kaart Parento Gastouderbureau

Organisatie : **Politie alarmnummer (bij noodsituaties)**
Telefoonnummer : 112

Organisatie : **Veilig Thuis Noord-Holland Noord**
Adres : Hertog Aalbrechtweg 5, 1823 DL Alkmaar
Telefoonnummer : 088-0100502 (voor professionals)
0800-2000 (landelijk)
Website : www.veiligthuisnhn.nl (regionaal)
www.vooreenveiligthuis.nl (landelijk)
E-mailadres : info@veiligthuisnhn.nl

Organisatie : **Vertrouwensinspecteur bij de Inspectie van het Onderwijs**
Telefoonnummer : 0900-1113111
www.onderwijsinspectie.nl

Organisatie : **De Jeugd- en Gezinsbeschermers (in regio)**
Adres : Winkelwaard 494, 1824 XH Alkmaar
Telefoonnummer : 088-7778000
Website : www.dejeugdengezinsbeschermers.nl
E-mailadres : info@dejeugdengezinsbeschermers.nl

Adres : Diakenhuisweg 19, 2033 AP Haarlem
Telefoonnummer : 088-7778000
E-mailadres : info@dejeugdengezinsbeschermers.nl

Organisatie : **Crisisdienst - Jeugd en Gezinsbeschermers**
Voor noodsituaties waarin kind of ouders direct hulp nodig hebben
Telefoonnummer : 088-778000(7 dagen per week/ 24 uur per dag)

Organisatie : **Politie (ook sociale jeugd- zedenzaken)**
Telefoonnummer : 0900-8844

Organisatie : **GGD/jeugdgezondheidszorg/ Centrum voor Jeugd en Gezin**
Voor de gemeenten bewaakt, beschermt en bevordert de GGD de gezondheid van alle inwoners in Noord-Holland-Noord
Adres : Hertog Aalbrechtweg 5, 1823 DL Alkmaar
Telefoonnummer : 088-0100500
E-mailadres : info@ggdhollandсноorden.nl
Website : www.ggdhn.nl

Organisatie : **Parlan (Jeugd & Opvoedhulp)**
Adres : Van der Lijnstraat 9, Alkmaar
Telefoonnummer : 088-1240000
E-mailadres : contact@parlan.nl
Website : www.parlan.nl

Organisatie : **Stichting MEE**
MEE ondersteunt mensen met een beperking en hun netwerk op alle leefgebieden en in alle levensfasen.
Adres : James Wattstraat 5, Alkmaar
Telefoonnummer : 088 6 522 522
Website : www.meenwh.nl

Algemene adressen en informatie

Brancheorganisatie Kinderopvang

www.kinderopvang.nl

Inspectie van het Onderwijs – vertrouwensinspecteurs

0900 – 111 31 11

www.onderwijsinspectie.nl

Raad voor de Kinderbescherming

www.rvdk.nl

Informatie over de meldcode (via rijksoverheid)

www.meldcode.nl

Informatie over de Verwijsindex Risicjongeren

www.verwijsindex.nl

Informatie over de aanpak kindermishandeling

www.aanpakkindermishandeling.nl

Informatie over huiselijk geweld

www.huiselijkgeweld.nl

Informatie over Seksueel Geweld

www.seksueelmisdrijf.nl

Informatie over meisjesbesnijdenis

www.meisjesbesnijdenis.nl

Informatie over het Vlaggensysteem (seksueel grensoverschrijdend gedrag van kinderen)

www.movisie.nl

Informatie over het Eergerelateerd Geweld

www.rijksoverheid.nl

Bijlage 7

Boeken over kindermishandeling

Achtergrondinformatie

Adriaenssens, P.

Mijn kind is bang (en ik ook). Opvoeden tot weerbaarheid - Tielt, Lannoo nv, 1998, ISBN 90-209-3120-2

Baartman, H.

Opvoeden kan zeer doen. Over oorzaken van kindermishandeling, hulpverlening en preventie - Utrecht, SWP, 1996, 256 blz., ISBN 90-6665-218-7

Boek over de oorzaken van lichamelijke mishandeling en verwaarlozing. Met aandacht voor de hulpverleningspraktijk en primaire preventie. In dit verband worden de risicofactoren besproken.

Baeten, P., Geurts, E.

In de schaduw van het geweld. Kinderen die getuige zijn van geweld tussen hun ouders. NIZW 2002, Utrecht. ISBN 90-5050-936-3

Dit boek brengt de kinderen in beeld die getuige zijn van geweld tussen hun ouders. Het belicht de achtergrond en de aard van de problematiek en beschrijft, wat het voor kinderen betekent getuige te zijn van geweld. Er worden handreikingen gedaan voor het signaleren van deze kinderen en adviezen gegeven voor de hulpverlening.

Bakker, Hilde

Voorzichtig met angst. Over seksueel misbruik van kinderen - Utrecht, NIZW Uitgeverij, 56 blz., ISBN 90-5050-851-0

Doef, S. van der

Kleine mensen grote gevoelens. Kinderen en hun seksualiteit - Amsterdam, De Brink, Ploegsma bv, 1994, ISBN 90-216-7161-1

Hondsmerk, R., E. Kok

Een geheim teveel.... - ISBN 90-6067-636-X

Imbens, Al., I. Jonker

Godsdienst en incest - Amersfoort, An Dekker, 1991, 269 blz., ISBN 90-5017-094-8

Aan de hand van interviews wordt ingegaan op incest binnen godsdienstige milieus en de samenhang met de geloofsbeleving. Tevens aandacht voor de begeleiding van vrouwen en kinderen als slachtoffer.

Killen, K.

Het mishandelde kind. Kindermishandeling en een tekort aan zorg - Rotterdam, Ad Donker, 1999, 403 blz., ISBN 90-6100-461-6

Klein, K. de, M. Prinsen Geerlings

Het blijft toch onder ons. Opening van zaken over incest - Zutphen, Walburg Pers, 1995, 176 blz., ISBN 90-6011-911-8

Door middel van gesprekken met vijf deskundigen wordt aandacht besteed aan onder meer het doorbreken van het taboe rond incest in ons land en de rol van de media daarin. Aangevuld met gefingeerde interviews met een dader, een slachtoffer en andere betrokkenen.

Rensen, B.

Kindermishandeling: voor het leven beschadigd - Utrecht, Bruna, 1990, 192 blz., ISBN 90-229-7928-8

Aandacht voor de vormen, achtergronden, gevolgen, signalering, diagnostiek, behandeling en preventie van kindermishandeling. Voorbeelden uit de praktijk van de auteur (jeugdarts) verduidelijken het geheel.

Strik, W., M. Borghorst
Boos, bang, blij - ISBN 90-609-2902-0

Wolzak, A.
Kindermishandeling - signaleren en handelen - Utrecht, NIZW Uitgeverij,
ISBN 90-5050-797-2

Ervaringsverhalen en romans

Lichtenburcht, C. van, K. de Klein
Sporen op de ziel. Mannen en vrouwen over de verwerking van hun incestverleden - Amsterdam, Anthos, 1997, 279 blz., ISBN 90-414-0219-5
Achtien incestslachtoffers vertellen over hun ervaringen, de invloed die het misbruik op hun leven heeft gehad en de, mede dankzij therapeutische hulp, geslaagde verwerking van deze ervaringen.

Liebeek-Hoving, I.
Céleste's kleine oorlog - Utrecht, Kwadraat, 1996, 96 blz., ISBN 90-6481-262-4
Roman over Céleste die als kind geestelijk mishandeld is door haar stiefvader en zijn zoon. Als ze achttien is, vlucht ze het huis uit. Met hulp van haar zusje, een hospita en haar vriendinnen overwint ze de gebeurtenissen uit haar jeugd.

Mitgutsch, A.
Het land van de geslagen kinderen - Amsterdam, Van Gennep, 1988, 222 blz. ISBN 90-6012-625-4
Roman waarin een moeder terugblijkt op haar jeugd en de kindertijd van háár moeder, die net als zichzelf werd mishandeld. Zij nam zich voor haar dochter beter op te voeden. De erfenis van haar moeder bleek echter sterker dan zichzelf.

Rubin, L.
Het onverwoestbare kind - Amsterdam, Ambo, 1997, 239 blz., ISBN 90-263-1484-1
De auteur laat aan de hand van acht levensverhalen van in hun jeugd mishandelde volwassenen zien dat het ondanks een verwoestende kindertijd mogelijk is als een gelukkig mens in het leven te staan.

Slee, C.
Moederkruid - Amsterdam, Prometheus, 2001, 202 blz., ISBN 90-446-0008-7

Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling
De straf op wijgen is levenslang - Amsterdam, Nijgh & Van Ditmar, 1993 (herdruk), 145 blz., ISBN 90-388-7571-1
Verhalen van vrouwen die in hun jeugd seksueel misbruikt zijn. De publicatie heeft begin jaren tachtig bijgedragen aan het doorbreken van het incesttaboe.

Boeken voor kinderen en jongeren

Botte, M.F., P. Lemaitre
Kaatje Cactusbloem en haar egel: wij mij aanraakt, krijgt een prik - Houten, Van Reemst Uitgeverij, 1996, ISBN 90-410-9028-2
Aan de hand van grappige tekeningen bespreekt Kaatje situaties waarin kinderen (seksueel) bedreigd worden. Kaatje vindt elke keer een oplossing voor de problemen. Het boekje is geschreven om kinderen weerbaar te maken, maar suggereert daardoor wellicht ook een schijnveiligheid.

Delfos, M.
Sanne - Westbroek, Harlekijn Uitgeverij, 1993, 35 blz., ISBN 90-6386-106-0

Therapeutisch voorleesverhaal. Sanne wordt mishandeld door haar moeder. Ze verzint allerlei vriendjes en vriendinnetjes die haar helpen en troosten. Ze denkt dat ze het altijd fout doet.
Vanaf 4 jaar.

Delfos, M.

Blijf van me af! - Westbroek, Harlekijn, 1995, 31 blz., ISBN 90-638-6115-X

Therapeutisch voorleesverhaal. Er is een versie voor meisjes en een voor jongens. De hoofdpersoon wordt seksueel misbruikt door een stiefvader. De schoolarts bemerkt bij onderzoek iets.

Van 8 tot 12 jaar.

Doef, S. van der

Ben jij ook op mij? - ISBN 90-216-1498-7

Ik vind jou lief - ISBN 90-216-1150-3

Vanaf 6 jaar.

Dorrestijn, H.

Brandnetels en andere verhalen over kindermishandeling - Amsterdam, Bert Bakker, 1995, 98 blz., ISBN 90-351-1449-3

Zijn jeugdervaringen motiveerden de auteur een boek te schrijven met verhalen en gedichten over kindermishandeling.

Vanaf 10 jaar.

Glansbeek, J.

Tante Pech en de pechvogeltjes - Amsterdam/Antwerpen, Piramide, 1994, 55 blz., ISBN 90-254-0741-2

Tante Pech, een oude uil, beschermt met haar vleugels en troostende woorden dieren die door hun ouders lelijk behandeld worden. Een symbolisch verhaal over wat je na mishandeling kunt doen.

Vanaf 8 jaar.

Grootel, L. van

Nina Regenboog - Haarlem, Holland, 1998, 126 blz., ISBN 90-2510-792-4

Hester komt erachter dat haar vriendin Nina een geheim verbergt waarover ze niet wil praten.

Hester maakt zich zorgen. Uiteindelijk vindt ze uit waarom Nina zich anders gedraagt dan de andere kinderen: ze wordt thuis mishandeld.

Vanaf 12 jaar.

Hadley, I.

Abby - Baarn, Uitgeverij Hans Elzenga, 1986 - ISBN 90-669-2029-7

Chip is vanaf zijn dertiende verliefd op twaalfjarige Abby. Die liefde duurt de hele middelbare schooltijd, hoewel ze nooit afspraakjes kunnen maken, omdat de vader van Abby dat niet toestaat. Pas na jaren vertelt Abby in grote angst en radeloosheid dat haar vader haar seksueel misbruikt. Met hulp van de moeder van Chip begint dan een langdurig proces dat Abby uiteindelijk weer hoop voor de toekomst geeft.

Hazelhoff, V.

Niks gehoord, niks gezien - Querido

Twee uitersten: Linde (River), een zeer gewenst kind waar lang op is gewacht, wordt overspoeld met een verstikkende bezorgdheid en aandacht, en Walt, gescheiden ouders, die thuis wordt mishandeld. Het is heerlijk dat hij bij Rivers ouders terecht kan en al meetekend aan het boek dat Rivers vader maakt, wordt zijn afschuwelijke werkelijkheid duidelijk. Niet voor River, die zich totaal afsluit en niets van dat boek wil weten dat toch maar weer over haar zal gaan. Maar als ze het uiteindelijk inkijkt, wordt ze in één klap, in meerdere opzichten, op haar plaats gezet en dringt tot haar door wat ze al die tijd niet heeft willen zien. Ingetogen verhaal, dat noodt tot een gesprek, zeker voor kinderen uit een beschermde omgeving.

Vanaf 10 jaar.

Heesen, M.

Mijn zusje is een monster - Amsterdam, Querido, 2000, 107 blz., ISBN 90-214-6631-7

Hindman, J., T. Novak (ill.)

Een pakkend boek voor kleine en voor grote mensen - Groningen, Uitgeverij Reco Multi Media, 1998, ISBN 90-764-5701-8

Een zeer komisch geïllustreerd boek dat allerlei aspecten van seksualiteit beschrijft, waaronder seksueel misbruik. Het doel is vooral om de weerbaarheid van kinderen te vergroten. Het boek heeft een mooi evenwicht gevonden tussen prettige en vervelende seksuele ervaringen en tussen humor en respect.

Boeken voor ouders

Adriaenssens, P.

Mijn kind is bang (en ik ook). Opvoeden tot weerbaarheid - Tielt, Lannoo nv, , 1998, ISBN 90-209-3120-2

Doef, S. van der

Kleine mensen grote gevoelens. Kinderen en hun seksualiteit - Amsterdam, De Brink, Ploegsma bv, 1994, ISBN 90-216-7161-1

Lamers-Winkelman, F.

Een werkboek voor ouders van seksueel misbruikte kinderen - Amsterdam, SWP, 20 blz., ISBN 90-6665-347-7

Marsten, S.

Geef uw kind zelfvertrouwen - ISBN 90-215-2563-1

Vervloet, T.

Zorg goed voor jezelf - Antwerpen, Refleks Weerbaarheidscentrum v.z.w., 1997, 65 blz., Brueghelstraat 31-33, 2018 Antwerpen, tel. 03/239.29.83
Handleiding voor ouders over preventie van seksueel misbruik van kinderen.

Bijlage 8

Verantwoordelijkheden in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor beroepskrachten/gastouders mogelijk te maken in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en de stappen van de meldcode te kunnen zetten, draagt **Parento Gastouderbureau** zorg voor het volgende:

De houder:

- heeft de meldcode opgenomen in het veiligheids-of gezondheidsbeleid van het gastouderbureau;
- heeft een Erkend Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en kindermishandeling aangesteld;
- neemt de deskundigheidsbevordering op in het scholingsplan;
- biedt regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aan beroepskrachten, zodat zij voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de meldcode;
- laat de meldcode en bijbehorende routes aansluiten op de werkprocessen binnen het gastouderbureau;
- zorgt ervoor dat er voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar zijn om de beroepskrachten te kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- evalueert de werking van de meldcode regelmatig en zet zo nodig acties in gang om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- geeft binnen het gastouderbureau en in de kring van ouders bekendheid aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- maakt afspraken over de wijze waarop Parento gastouderbureau haar beroepskrachten zal ondersteunen als zij door ouders worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- maakt afspraken over de wijze waarop Parento gastouderbureau de verantwoordelijkheid opschaalt indien de signalering en verwijzing voor een kind stagneert;
- draagt eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van de meldcode;
- investeert in de opleidingen voor aankomend beroepsbeoefenaren: zorgt voor kennis en vaardigheden inzake het herkennen van en omgaan met een vermoeden van seksueel misbruik, waarbij de ontwikkeling van de seksualiteit van kinderen en het bespreekbaar maken van de eigen normen en waarden aan de orde komt;
- investeert in nascholing van zittend personeel bij het gastouderbureau: zorgt voor kennis en vaardigheden inzake het herkennen van en omgaan met een vermoeden van seksueel misbruik, waarbij de ontwikkeling van de seksualiteit van kinderen en het bespreekbaar maken van de eigen normen en waarden aan de orde komt;
- investeert in een open aanspreekcultuur binnen het gastouderbureau: zorgt voor een open cultuur waarbinnen op professionele wijze reflectie op normen en waarden, werkwijze en handelen plaatsvindt;
- investeert in een goede 'zorgstructuur' binnen het gastouderbureau: zorgt voor voldoende lucht bij gastouders, vertrouwenspersonen, structurele agendering, bij- en nascholing, etc.
- Zorgt dat de Erkende Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en kindermishandeling;
  - als vraagbaak functioneert binnen het gastouderbureau voor algemene informatie over (de meldcode) kindermishandeling;
  - signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
  - kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
  - taken vaststelt van een ieder (wie doet wat wanneer) en deze in de meldcode vastlegt;
  - de sociale kaart in de meldcode invult;
  - de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
  - de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
  - samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners;
  - de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;

- waakt over de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen;
- zo nodig contact opneemt met Veilig thuis voor advies of melding;
- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;
- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging.

De houder zorgt ervoor dat de beroepskracht/gastouder:

- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de aandachtsfunctionaris bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit het overleg met de aandachtsfunctionaris, zoals observeren of een gesprek met de ouder;
- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de aandachtsfunctionaris.

De houder, de beroepskrachten en gastouders zijn *niet* verantwoordelijk voor:

- het vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld;
- het verlenen van professionele hulp aan ouder of kind (begeleiding).

Voor akkoord:

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke at the end.

Houder Parento Gastouderbureau